

Bijeenkomst van 8 December 1920 in „Pulchri Studio” te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Z.Exc. Luitenant-Generaal b. d. H. KEMPER.

De VOORZITTER: Mijne Heeren, ik heet u welkom op deze bijeenkomst, in het bijzonder ons nieuw eerelid, luitenant-generaal DE WAAL. Het is ons een groot voorrecht, Excellentie, U weder in ons midden te zien en ik hoop dat U het voorbeeld van ons eerelid generaal SNIJDERS zult volgen, die — hetgeen wij zoozeer op prijs stellen — zoo herhaaldelijk onze bijeenkomsten met zijn tegenwoordigheid vereert.

Ter voldoening aan artikel 19 van het Reglement onzer Vereeniging deel ik mede, dat kolonel TEN BOSCH zal optreden als ondervoorzitter.

Tusschen 29 October en 25 November j.l. zijn als lid aangenomen de heeren:

A. L. Boelen, Gep. Kapitein ter zee, Redacteur van het orgaan der Kon. Ned. Vereeniging „Onze Vloot”, D. Kreuk, Majoor der Artillerie, te 's-Gravenhage;

W. A. Boswijk, Kapitein der Infanterie, C. H. T. Thieme, Kapitein der Infanterie, te Arnhem;

F. E. E. H. Mathon, 2e Luit. der Cavalerie, te Breda;

L. J. de Lagh, 1e Luit. der Genie bij de K. M. A., te Ginneken;

S. J. Graaf van Limburg Stirum, 2e Luit. der Cavalerie, te Tilburg en

J. van Holst Pellekaan, 2e Luit. der Artillerie N.I. Leger, te Utrecht.

De regeling van dezen avond heb ik me gedacht als volgt: Dadelijk na den inleider zullen we het genoeg hebben den kapitein van den generalen staf LAMBOUY het woord te hooren voeren; vervolgens wordt gepauseerd en in de tweede helft van den avond zullen de luitenant-generaal

b. d. VAN TERWISGA en de reserve-kolonel van den gen. staf MERENS spreken. Ik reken, dat er dan nog ongeveer een kwartier beschikbaar zal zijn, waarin ook voor anderen gelegenheid zal bestaan iets in het midden te brengen.

Ik geef nu het woord aan den heer H. A. F. G. VAN ERMEL SCHERER, kapitein van den generalen staf, ter inleiding van

ONZE TOEKOMSTIGE LEGERVORMING.

De heer VAN ERMEL SCHERER :

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren !

Toen het Bestuur der Vereeniging ter beoefening der Krijgswetenschap mij verzocht in deze vergadering te willen inleiden de bespreking over onze toekomstige legervorming, heb ik geaarzeld dit aan te nemen.

Het lag toch eenigszins voor de hand, dat die inleiding zou moeten bestaan in een critische beschouwing der regeeringsplannen, om, indien deze niet aan de eischen van die critiek zouden voldoen, daartegenover een ander stelsel aan te prijzen, waarbij aan die critiek tegemoet gekomen was; om practisch succes te kunnen hebben, zou een dergelijk stelsel dan op vele punten minder ver, op eenige punten, liefst betreffende bezuiniging of opleggen van persoonlijke lasten, verder moeten gaan dan de regeeringsplannen.

Hiertegen M.H. had ik bezwaar.

We hebben toch al overvloed van stelsels en in den allerlaatsten tijd zijn er nog eenige bijgekomen, terwijl er nog enkele in uitzicht zijn. Ik achtte het nutteloos dit aantal met één te vermeerderen.

Wat is toch het geval ?

Een stelsel is immer een compromis. Een legerorganisator verkeert in een ongunstigen toestand.

Een wijze van legervorming en organisatie, die voldoen zou aan den eisch, dat de geheele volkskracht, zoo noodig onder de gunstigst mogelijke omstandigheden, aangewend kon worden voor het behoud van het vaderland, stelt zulke hooge eischen op het gebied van persoonlijke en financiële lasten, dat men meestal aan de verwezenlijking daarvan niet kan denken.

Frankrijk, dat vóór 1914 wel de zwaarste persoonlijke lasten oplegde, n.l. 3-jarigen dienstdtijd en dat ook in financieel opzicht den zwaarsten druk op de bevolking legde, zelfs Frankrijk had meer kunnen doen, althans ten aanzien van de uitrusting met zwaar geschut.

Kan men nu dus de theoretisch te stellen eischen niet verwezelijken, dan moet men gaan transigeeren. En nu moet men gaan werken met factoren waarvan de waarde niet absoluut vaststaat. Vandaar de velerlei verschillende stelsels, alle meestal door één persoon ontworpen en dus afhankelijk van persoonlijke waardeering van verschillende factoren.

De door een commissie ontworpen stelsels hebben dan tenminste het voordeel uit verschillend oogpunt overwogen te zijn en zijn minder afhankelijk van de waardeering van één persoon.

Nu is in de eerste plaats het te bereiken resultaat een vraagstuk van nationale politiek tegenover het buitenland. Het leger is niets anders dan het instrument om aan de houding tegenover het buitenland kracht bij te zetten.

Helaas wordt maar al te veel de legervorming bij ons beschouwd als een quaestie van binnenlandsche politiek en vergeet men dat niet het loutere *bezit* van een leger steun geeft aan de politiek tegenover het buitenland, maar wel de *waarde* die aan dat leger te hechten valt, in verhouding tot de krachten, die een tegenstander er tegenover kan stellen.

Nu is het de zaak der Regeering, om in overleg met de volksvertegenwoordiging te bepalen, welke politiek in geval van internationale verwickelingen gevolgd zal moeten worden en welken steun het leger zal moeten verlenen tegenover de eischen, door eventueele tegenstanders ons gesteld. Ook zaak van Regeering en Volksvertegenwoordiging is het, uit te maken op welke wijze dat leger gevormd zal moeten worden en welke persoonlijke en financiële lasten daartoe opgelegd moeten worden.

Alleen de Regeering beschikt over het noodige samenstel van adviseurs en werkkrachten om een stelsel van alle

kanten te doen bezien en een juist denkbeeld van de kosten te krijgen en beschikt over voldoende overzicht over de overige eischen aan 's Rijks schatkist gesteld en over de hulpbronnen voor de Rijksinkomsten, om te kunnen besluiten in hoeverre getransigeerd mag worden met de theoretisch te stellen eischen, teneinde nog over een leger te kunnen beschikken, dat voldoende steun kan geven aan de nationale politiek.

De, laat ik maar zeggen amateur-organisator, beschikt niet over die gegevens. Hij gaat dientengevolge naar eigen inzicht afdoen van de theoretische eischen en daarom zal men zelden twee personen vinden, die bij het ontwerpen van een stelsel dat zij voor invoering aanbevelen, tot dezelfde resultaten komen.

De neiging om het stelsel ingang te doen vinden leidt allicht tot steeds meer transigeeren met de te stellen eischen; als men toch met weinig genoeg neemt, kan het nog wel wat minder; het wordt een rekensommetje en tenslotte vergeet men te rekenen met het éénige waar het op aankomt, de vermoedelijke kracht van den waarschijnlijksten tegenstander.

Die veelheid van stelsels werkt verwarrend, zelfs op ons militairen; hoeveel temeer dus op de niet-deskundige leden der volksvertegenwoordiging, die daardoor allicht tot de gedachte komen, dat de deskundigen het onderling toch nimmer eens zijn en dus minder waarde aan die adviezen hechten. Men vindt dan ook op ander gebied niet die veelheid van stelsels en ook in de buitenlandsche literatuur ziet men in den regel wel wisseling van meeningen, over details van opleiding en organisatie, maar niet het steeds propageeren van stelsels van legervorming. Men voelt daar te goed wat er aan het ontwerpen van een legerstelsel vast is en is dankbaar als men misschien eenmaal in een eeuw over een geniaal organisator beschikt heeft en tracht dan dat stelsel te behouden en wijzigt alleen details en dan nog zeer voorzichtig.

Acht ik het dus ongewenscht en verwarrend om te trachten door het verkondigen van een stelsel, dat m. i. feitelijken

grondslag mist, de Regeering te overtroeven, wel wenschelijk acht ik het dat militaire deskundigen hun oordeel uitspreken, om de eischen waaraan een leger uit militair oogpunt zou moeten voldoen vast te stellen en dat zij voorts van alle zijden helder belichten de gevolgen waartoe het onvermijdelijke beknebbelen op die eischen aanleiding geeft, opdat men zich duidelijk rekenschap kunne geven van hetgeen met aldus verminderde middelen nog te bereiken valt.

Waar noodzakelijke beperking van persoonlijke en financiële lasten tot transigeeren met de militaire eischen dwingt, moeten de gevolgen daarvan klaar voor oogen staan, opdat althans op de minst nadeelige wijze gewerkt kunne worden en men, waar mogelijk, maatregelen kunne nemen om die nadeelen te verminderen.

Onafwijsbaar is het voor elk land, om na een oorlog, als nu gewoed heeft, zijn stelsel van legervorming te herzien, teneinde daarbij rekening te kunnen houden met de lessen, die uit dezen oorlog te trekken zijn. Het is dan m.i. ook zaak bij een bespreking van onze toekomstige legervorming, in de eerste plaats de aandacht te wijden aan de ondervinding in den afgelopen wereldoorlog opgedaan.

Deze oorlog is het fiasco van de leer van den oorlog, alleen gevoerd tusschen de legers der staten, waarbij den vreedzamen burgers zoo min mogelijk overlast werd aangedaan, een leer waarin wij allen zijn opgevoed en die tot op de laatste vredesconferentie nog de grondslag der onderhandelingen was. Integendeel, de oorlog was een oorlog tusschen de volkeren. Tengevolge van den gevoerden economischen oorlog, werd de oorlog zoowel gevoerd door de strijders in de loopgraven, als door de werklieden in de munitiefabrieken, door de mijnwerkers in de mijnen, door de boeren die op het land arbeidden, door degenen die hun bezit gaven voor de oorlogsleeningen, door de vrouwen die de plaatsen der mannen innamen, door de vrouwen en kinderen, die de ellende moesten verdragen, die de oorlogsontberingen hen oplegden, kortom door het geheele volk.

En het is de vraag waar de over de overwinning meest

beslissende factor te vinden is geweest, bij de strijders te velde, bij de werkers in de steeds nieuwe oorlogswerktuigen produceerende industrie of bij de thuisblijvenden, die de ontberingen en de ellende die de oorlog over hen bracht moesten verdragen. Zeker is het dat de strijd tenslotte meer gevoerd werd tusschen de wilskracht der volkeren, dan dat deze met kracht van wapenen beslist is.

Op een dergelijken oorlog was feitelijk geen enkel land voorbereid.

In Duitschland was de overgang van vredesindustrie tot oorlogsindustrie nog het beste voorbereid, evenwel ook hier niet voldoende. Nimmer heeft daar de industrie ten volle kunnen praesteeren wat de oorlogsomstandigheden eischten. Ook op het gebied der voedselvoorziening traden reeds weldra bezwaren te voorschijn.

Het feit dat slechts ongeveer de helft der ingeschrevenen jaarlijks in het leger werd geoefend, maakte dat men in de industrie en op het land kon rondkomen met de achterblijvende arbeidskrachten, gesteund door vrouwelijke hulp; eerst later moest men door vrijstellingen van opkomst der niet te vervangen arbeiders en door tijdelijk uit het leger terug zenden van benodigde arbeiders, het doorwerken in oorlogsindustrie en mijnen mogelijk maken.

Tenslotte trachtte men door de wet op den burgerlijken hulpdienstplicht het oproepen van alle dienstplichtigen mogelijk te maken en toch het noodzakelijk bedrijf gaande te houden. Deze wet, niet voldoende in vreedstijd voorbereid, was echter een mislukking. Aan de leiding van de zoo noodzakelijke versterking van de volkswilskracht onder de zoo bezwaarlijke omstandigheden, ontbrak heel wat. Tenslotte zakte die wilskracht in één, niet het minst dank zij de krachtige vijandelijke propaganda in het binnenland, met noodlottige gevolgen voor het leger, dat door de noodzakelijke verloven en den aanvoer van jonge lichten in nauwe aanraking met het binnenland stond.

Ik moge hier verwijzen naar de werken van LUDENDORFF en anderen.

Ook in Frankrijk had men met dergelijke bezwaren te

kampen. Daar bleek ook de industrie niet in staat het noodige te leveren, doch door de vrije verbinding met Engeland en vooral met Amerika, bleek hierin te voorzien. Waar echter daar nagenoeg alle mannen tot 48-jarigen leeftijd in het leger opgenomen waren, werd het al onmiddellijk noodig om werklieden, onmisbaar voor de oorlogsindustrie, te ontslaan en voor den landbouw op ruime schaal landbouwverloven te verleenen. Men behielp zich daar verder door in groote mate gebruik te maken van uit de koloniën aangevoerde werkkrachten, met name Annamieten.

In Engeland kon door de geleidelijke opvoering der legersterkte de zaak een geregelder verloop hebben, de onmisbare werklieden in oorlogsindustrie en mijnen bleven echter geheel vrij van dienstplicht.

In alle oorlogvoerende landen (Nederland, dat niet in oorlog geraakte laat ik hier buiten beschouwing) deed zich echter het verschijnsel voor, dat terwijl een gedeelte van het volk den bloedigen strijd op het oorlogsveld streed, zonder materieel loon te ontvangen, vele anderen zich voor zeer noodzakelijk doch ongevaarlijk werk hooge loonen wisten te verzekeren, terwijl het tenslotte aan bepaalde categoriën mogelijk was, groote oorlogswinsten te maken, waar anderen gebrek leden.

Deze toestanden nu brachten belangrijk bij tot demoralisatie in het binnenland. Niet alleen, zooals ik reeds zeide, in Duitschland. Ook in Frankrijk deden zich die bezwaren voor.

Ik herinner mij een teekening uit die dagen, waarop twee „poilu's" voorgesteld, die wijzende op eenige „civils" zeiden „pourvu qu' ils tiennent". Ook onlangs vond ik in een werk van HENRI GALLI over het Fransche offensief van 1917 vermeld een rapport van het Fransche opperbevel, dat zich beklaagde over den nadeeligen invloed op het leger uitgeoefend door de berichten uit de werkplaatsen voor oorlogsindustrie en de aanraking der verlofgangers met de voor het werken in de industrie teruggezonden soldaten, die aldaar het loon van gewone arbeiders verdienden, terwijl bovendien die niet gemilitariseerde werkplaatsen uitstekend propaganda gelegenheden boden voor défaitisten, anarchisten en dergelijken.

Het is de verdienste van CLEMENCEAU geweest hiertegen met de uiterste kracht te zijn opgetreden en zooveel bijgebracht te hebben tot staling van de wilskracht van het Fransche volk, dat deze de oorlogsellende heeft uitgehouden.

Zal nu een toekomstige oorlog weer zijn een oorlog tusschen de legers alleen of een oorlog tusschen de volkeren in hun geheel? Alles wijst op het laatste.

Het is in den tegenwoordigen democratischen tijd ondenkbaar dat de beslissing over oorlog of vrede genomen zou worden in de Regeeringskabinetten zonder medewerking van volksvertegenwoordiging en publieke opinie. Maar dan zullen ook, evenals in dezen oorlog, de volkeren in hun geheel verantwoordelijk worden gesteld en zal de strijd ook gaan evenals in dezen oorlog, van volk tegen volk.

Een bevestiging van deze meening vind ik in de berichten omtrent besluiten van de volkenbondsvergadering omtrent de economische blokkade. Deze vorm van oorlog, die zich keert tegen het volk, niet tegen het leger, krijgt dus een officiële sanctie. Weliswaar slechts als machtsmiddel van den Volkenbond tegen een agressief lid; maar hoe nu indien zich in den Volkenbond tenslotte twee partijen ontwikkelen, die ongeveer tegen elkaar opwegen, hetzij zoodanig dat nagenoeg alle staten tot een dier partijen behooren, hetzij zoodanig dat de overblijvenden wegens hun geringe macht te verwaarloozen zijn?

Dan zullen beide partijen zich als *de* Volkenbond beschouwen en dit machtsmiddel aanwenden. Het optreden der legers en vloten zal dan misschien slechts dienen om een scherm te vormen waarachter de nog veel vernietigender economische oorlog gevoerd zal worden.

De conclusie die ik uit het voorgaande zou willen trekken is dat wij militairen moeten inzien, dat de oorlog niet langer alleen een militaire quaestie is. Daarentegen moeten de niet-militairen inzien, dat de oorlog niet meer is een zaak, die de militairen maar moeten uitvechten en regelen en van de voorbereiding waarvan men zich in vredetijd weinig behoeft aan te trekken. De economische zijde is minstens

even belangrijk als de militaire zijde, zoowel de economische voorbereiding tot den strijd met de wapenen als de voorbereiding tot den economischen strijd. Bij dit laatste is dan in het oog te houden dat men zich in dien economischen strijd niet mag uitputten, maar dat men moet zorgen zoodanig te werken, dat bij den overgang van oorlogs- op vredestoestand men economisch wederom voldoende is toegerust. Men moet verder inzien, dat het niet aangaat voor een oorlog als in de toekomst waarschijnlijk is, den vredesrechtstoestand te behouden; er is noodtoestand, dus ook noodrecht. En dit alles moet in vredestijd voorbereid worden.

Die voorbereiding omvat de regeling van de deelname van het geheele volk aan de landsverdediging, zoodat iedereen zijn vooraf vastgestelde vaste plaats in het defensiewerk inneemt.

In de eerste plaats is noodig omzetting der vredesindustrie in oorlogsindustrie. Daartoe is noodig voorbereiding ten aanzien van de benoodigde machineriën, voorts moeten de benoodigde werkkrachten beschikbaar worden gesteld, waarbij zooveel mogelijk gebruik te maken van vrouwen; tenslotte is noodig dat de noodige grondstoffen beschikbaar zijn. Noodig zal zijn steun in vredestijd aan sommige daartoe onmisbare industriën, als hoogovenbedrijf walswerken, zij het ook slechts door Rijksdeelneming in het kapitaal. Samenwerking tusschen de binnenlandsche industrie en het Departement van Oorlog, ook ten behoeve van de in vredestijd noodzakelijke leveringen, schijnt ook aangewezen. Ik moge hier verder verwijzen naar de rede van Prof. VAN ROYEN op het Weermachtscongres, naar nader te verwachten publicatiën en naar het zoo juist versthene rapport der Legercommissie ten aanzien van de aanschaffing van geschut enz.

Ten aanzien van de voedingsindustrie, landbouw en veeteelt, zal ook een volledige regeling voorbereid moeten worden; distributie van levensmiddelen van den aanvang af; gedwongen of wel bijzonder aangemoedigde cultuur van af den aanvang van den krijg, bijv. in den geest als door onze scheurwet tot stand gebracht, als tenminste een andere oplossing niet de voorkeur verdient; beschikbaarstelling

van het noodige personeel, waarbij veel gebruik te maken van vrouwelijke hulp, moet geregeld worden.

Voor de brandstoffenvoorziening is in een land, dat niet over brandstoffen in zijn bodem beschikt, òf dat niet op zijn mijnwerken kan rekenen, door hunne blootgestelde ligging, een uitgebreide voorziening noodig.

Wat de overige handel en industrie betreft, moeten de voor het dagelijksche leven noodzakelijke bedrijven in gang gehouden worden.

Bij dit alles moet ook rekening gehouden worden met den lateren overgang van den oorlogs- tot vredestand. Met moet zorgen dan geen chaos te vinden en moet zijn maatregelen zoodanig nemen, dat, onmiddelijk weer bij den vrede. het land economisch zoo sterk mogelijk sta.

In Duitschland o.a. zijn in dezen oorlog dergelijke maatregelen genomen, door opleiding der oorlogsinvaliden voor werk waarvoor zij nog geschikt waren. Ook op ander gebied, bijvoorbeeld door den bouw van handelsschepen, bereidde men zich op den vredestand voor. Slechts de totale overwinning van de tegenpartij en de wapenstilstands- en vredesvoorwaarden, hebben belet hiervan partij te trekken.

Verder moeten maatregelen genomen worden om het geregeld doorwerken te verzekeren in de noodzakelijke bedrijven en om onnoodige loonopdrijvingen en oorlogswinsten te vermijden.

Er zal hiervoor noodig zijn naast den landstorm voor militaire doeleinden, een landstorm voor economische en industriële doeleinden, waartoe allen tot ongeveer 60-jarigen leeftijd zullen moeten behooren en, onder zekere voorwaarden, ook vrouwen.

Men zal voorts moeten komen tot een tijdelijke militairiseering, nationaliseering, of socialiseering, al naar mate men het noemen wil, van alle daarvoor maar eenigszins vatbare bedrijven.

Ik stel mij zoo iets voor als de vordering der spoorwegen bij ons, waarbij tractementen en loonen en een billijke kapitaalrente door den Staat gegarandeerd worden.

Meerdere winsten zouden echter ten voordeele van den Staat moeten komen.

De gang van het bedrijf zou door de invoering van een militaire hiërarchie met de daaraan verbonden dwangbevoegdheid, verzekerd moeten worden; de mogelijkheid van indeeling bij het leger of bij arbeidersformaties bestemd voor graafwerk en dergelijken dienst achter het leger, zou daarbij vermoedelijk voldoende heilzaam werken. Hieraan gepaard zou dan natuurlijk moeten gaan een belasting op de oorlogswinsten tot nabij de 100 % en een staatszorg voor de eerste levensbehoefte tegen vaste prijzen.

Slechts het maken van winst, ten koste van het buitenland, zou toegestaan moeten zijn.

Ik geloof dat een dergelijke handelwijze het volksvermogen tenslotte op minder kosten zou komen te staan, dan de nu overal gevolgde methoden.

We vinden dan ook al pogingen in die richting in dezen oorlog. Ik herinner aan de overal plaats gehad hebbende distributie, aan de Duitse Wet op den burgerlijken hulpdienstplicht, aan de vooral in Engeland met mijneigenaars en vakvereeningen getroffen overeenkomsten omtrent productie en prijzen der steenkolen. In de Finsche militaire wet van 1919 vinden we een bepaling, dat de dienstplicht niet alleen omvat in oorlogstijd de gewapende dienstplicht, maar ook de plicht tot het vervullen van allen arbeid die met de verdediging samenhangt, als arbeid aan versterkingen, voor uitrusting, of arbeid bij verkeersinstellingen die de verdediging middellijk dienen.

We zullen voorts aandachtig te volgen hebben, de werking van de aangenomen Bulgaarsche wet op den arbeidsplicht en van de voorgestelde Duitse wet op den burgerlijken dienstplicht.

Gaat het blijkbaar bij de eerste wet vooral om oogenblikkelijke agrarische oogmerken en is het te doen om onmiddellijk voldoende werkkrachten voor den landbouw te vinden, de handhaving van dien plicht tot 35-jarige leeftijd, wijst ook nog wel op andere oogmerken.

In Duitschland zit bij de voorstellen zeker ook vóór, de wensch om het jongere geslacht een discipline school te doen doorloopen, die men, door de afschaffing van den dienstplicht, daar slechts noode mist.

Tenslotte zal grondig moeten bestudeerd worden, hetgeen in Sovjet Rusland is geschied, waar de militairisatie van de industrie doorgevoerd schijnt.

Voor de industrie, waar men kan vaststellen wat elke fabriek te produceeren heeft, is dit alles nog betrekkelijk eenvoudig, zeer bezwaarlijk en toch in de eerste plaats belangrijk, is echter de zaak voor den landbouw, waar de productie niet alleen van den producent afhankelijk is.

Rusland schijnt er niet in geslaagd deze zaak afdoende te regelen. Dat hier intensieve voorbereiding, mede in overleg met de landbouworganisaties noodig is, spreekt wel vanzelf.

Ik stel mij de voorbereiding van deze zaken zoodanig voor, dat de Chef van den Generalen Staf optreedt als eerste Adviseur van de geheele Regeering ten aanzien van de oorlogsvoorbereiding en dat onder zijne leiding ambtenaren van alle Departementen, in samenwerking met verschillende organisaties, deze voorbereiding ter hand nemen.

Ofschoon ik begrijp, dat hedenavond de gedachten meer staan naar een bespreking der onmiddellijke regeeringsplannen, is naar mijne meening het vraagstuk, dat ik hier aangeroerd heb, van zoo overwegend belang en vormt een zoo integreerend deel van onze toekomstige legervorming, met belangrijken invloed ook op de vorming van de eigenlijke strijdmacht, dat ik niet kon nalaten hierop de aandacht te vestigen. Ofschoon er niet aan getwijfeld kan worden, dat ook de Regeering ten volle de noodzaak beseft van een deugdelijk „niet-militaire” oorlogsvoorbereiding, blijkt uit de Memorie van Antwoord, die gedeeltelijk licht geeft over de toekomstplannen, te dien aanzien weinig. Vermoedelijk, dat men bij de tegenwoordige stemming in de Volksvertegenwoordiging het niet gewenscht achtte deze quaestie reeds aanhangig te maken. Alleen is er voor eenigen tijd sprake geweest van de oprichting van een economischen landstorm en lezen we in bedoelde Memorie, dat het overschot der oefenplichtigen, na aftrek van de 10.000 man in vredestand te oefenen, in oorlogstijd bestemd kan worden voor de depôts of voor arbeidersformaties.

Van een plan tot registratie en indeeling dier menschen reeds in vreedestijd, waarbij indeeling overeenkomstig de geschiktheid mogelijk zou zijn, blijkt niet. Dit zou toch geen meerdere lasten medebrengen voor de betrokkenen en het werk zou toch bij de Bataljonsdistricten wel te doen zijn. Ik zou dan ook wenschelijk achten, dat de Regeering, bij de aanhangig te maken wijzigingswetten van ons legerstelsel, door registratie en verdeeling der niet te oefenen oefenplichtigen over depots en arbeidersformaties, althans voor deze categorie, een eerste stap deed in de richting om aan een ieder zijn plaats in het weerstelsel aan te wijzen. Bij de keuring ware dan wel degelijk uit de niet-goedgekeurden voor gewapenden dienst een categorie van voor ongewapenden arbeid geschikten af te zonderen.

En nu de meer militaire zijde der quaestie. In de eerste plaats is het de vraag of de oorlog ons aanleiding geeft van legerstelsel te veranderen. In beginsel heeft het kaderleger, wat ons leger toch feitelijk was, en dat alle landen hadden behalve Zwitserland, Noorwegen, Engeland en Amerika, in den oorlog goed voldaan.

Het militieleger doorstond geen oorlogsproef, alleen een mobilisatieproef n.l. in Zwitserland en men kan toch zeker niet zeggen dat het Zwitsersche leger de mobilisatieproef beter doorstaan heeft dan het onze.

In den oorlog heeft het Fransche leger, dat feitelijk het meest kaderleger was, het 't langste uitgehouden.

We hadden daar absoluut algemeene dienstplicht, waardoor bij den aanvang van den oorlog nagenoeg alle beschikbaren in verbanden waren ingedeeld. Nieuw oprichten van troependeelen kwam weinig voor; wel werden nieuwe hoogere verbanden georganiseerd, doch altijd met bestaande troependeelen, hetzij door vermindering der eenheden bij die troependeelen, als vermindering der Divisiën tot 9 Bataljons, dan wel door samenvoeging van reserve- of territoriale verbanden.

Tot verandering van stelsel geeft de oorlog dan ook geen reden. Wel bleek de noodzakelijkheid, om tot den laatsten

man in het gevecht te brengen. Engeland, dat zich lang tegen den dienstplicht verzette, moest tenslotte hiertoe overgaan; Duitschland ondervond ten volle de nadeelen ervan, dat het slechts de helft der ingeschrevenen inlijfde ter oefening. De vorming van steeds nieuwe troependeelen, onttrok aan de bestaande steeds meer beroepsofficieren voor staven en voor opleiding; ook manschappen werden daaraan onttrokken, want het bleek wenschelijk bij de nieuw gevormde troependeelen, in den krijg geweest zijnde soldaten in te deelen. Ik moge hier overigens verwijzen naar het in het Wetenschappelijk Jaarbericht daaromtrent vermelde.

De in het Voorloopig Verslag betreffende de aanhangige wetontwerpen geuite en in de Memorie van Antwoord beaamde meening, dat in den oorlog gebleken zou zijn, dat het mogelijk is in den oorlog een bestaande kern te ontwikkelen en uit te breiden, moge in letterlijken zin waar zijn, ieder die de Deutsche en speciaal de Engelsche leger-vorming gedurende den oorlog bestudeerd heeft, zal weten dat dit met enorme bezwaren gepaard gaat. Bij ons is door de oefening der Landstormplichtigen feitelijk de proef ook genomen en bleek het wel mogelijk de sterkte der infanterie belangrijk op te voeren. Van vorming van nieuwe hoogere verbanden, in belangrijke mate, kon echter geen sprake zijn, daar artillerie en technische uitrusting ontbrak. En wat ware ervan terecht gekomen als wij van den aanvang af in oorlog waren geweest.

Nog eens, de uitdrukking zooals deze in het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord voorkomt, is letterlijk waar, zou echter juister zijn indien er stond dat gebleken is hoe een bestaande kern, gedurende den oorlog „*niet zonder ernstige bezwaren*” kon worden uitgebreid.

Geeft nu de toestand na den oorlog reden om van stelsel te veranderen?

Geen enkel land verandert van stelsel, behalve de overwonnen landen aan wien zulks bij het vredesverdrag is opgelegd. Sommige leden spreken in het Voorloopig Verslag over het „oude, verouderde” stelsel. Het door hen voor-

gestane volksleger dateert echter al van de oude Germanen, het militieleger uit de Middeleeuwen, het Kaderleger is eerst ruim honderd jaar oud en zooals gezegd niemand denkt er aan om het te verlaten. Finland daarentegen heeft in 1919 zijn militiestelsel verwisseld tegen een kaderleger met een vredessterkte van 20.000 tot 30.000 man met 2-jarigen dienstdiensttijd.

Een nieuw ontstane Staat als Tsecho Slowakije voert ook het stelsel in met vredessterkte van 150.000 man en tweejarigen dienstdiensttijd.

In Zwitserland was men voor den oorlog er toe overgegaan de Divisiecommandanten doorlopend in dienst te houden; ook de stafofficieren waren steeds meerdere maanden van het jaar in dienst. Neiging tot afwijking van het stelsel dus.

Zal nu de Volkenbond aanleiding kunnen geven tot het invoeren van andere legerstelsels of tot beperking van bewapening? Op zijn minst dient hier het standpunt der Regeering van twijfel aan de ontwikkeling van dien bond in de gewenschte richting ingenomen te worden. De laatste berichten wijzen allesbehalve in die gewenschte richting. Zoolang als ook nog, zooals een Amerikaansch blad zeide, ongeveer 400 millioen blanken buiten dien bond staan, zullen we er ook niet te veel op mogen rekenen. En dan nog! Zooals ik reeds zeide, partijgroepering in dien bond is even waarschijnlijk als zonder Bond. Mag in een oorlog tusschen twee kleine staten ingrijpen van den Bond verwacht worden; zoodra twee krachtige tegenover elkaar staande partijen gevormd zijn, staan de overige leden van den Bond machteloos. Neutraliteit zal dan het eenige zijn wat bereikbaar is, indien men niet met een der groepen wil meedoen. Er is dus m. i. voor ons als klein land niets verbeterd.

Merkwaardig is mede in dit verband de uitlating van BARNES te Genève, waar hij optreden van den Volkenbondsraad noodig had geacht in den Russisch-Poolschen oorlog. Hij zeide, volgens een draadloos bericht, dat ingeval van oorlog tusschen Mexico en de Vereenigde Staten, interventie onnoodig zou zijn en meer kwaad dan goed zou doen en dat

zou ook het geval zijn bij een conflict tusschen twee kleine staten.

Ook vroeger konden we bij een oorlog met een kleinen nabuur er zeker van zijn dat, in verband met onze geographische ligging, spoedig ingrijpen van machtigeren te verwachten was. Bij een grooten oorlog blijft de zaak ook zoo als zij was. Als wij in den Bond geen partij kiezen, kunnen we trachten neutraal te blijven, evenals tot dusverre. We zien dan ook nergens beperking van bewapening tengevolge van den Volkenbond, behalve in de overwonner staten.

Amerika breidt zijn vloot uit tot de sterkste der wereld, zijn leger van nog geen 100.000 man tot 337.000 volgens de laatste berichten.

Engeland vermeedert zijn leger en territoriale leger en wil het laatste ook buiten Engeland gebruiken. Van de vloot gaat niets bruikbaar af.

Frankrijk behoudt zijn stelsel van „iedereen” in het leger.

De verstgaande voorstellen betroffen een jaarlichting van 200.000 man, dat wil zeggen alle geschikten en een oorlogsterkte in eerste lijn van 2.000.000. Naar denzelfden maatstaf zou onze jaarlichting moeten zijn 35000 man en onze oorlogsterkte 350.000. Bovendien rekent Frankrijk op ongeveer 1.000.000 zwarte soldaten, die het ook uit het vroegere Duitsche Togo en Kamerun wil halen.

België doet als Frankrijk: een lichting van 50.000 à 60.000 man, een oorlogsterkte van ongeveer 400.000 man.

Wel gaat men over tot eenige verkorting van dienstdijd. Frankrijk van 3 jaar op 2 jaar of 18 maanden, dat is nog niet uitgemaakt; België voor deze lichting tot 10 maanden.

Wij waren echter al beneden dat minimum. Ook daarom voor ons dus geen reden tot wijziging.

Zwitserland, dat vóór den oorlog de sterkte zijner lichting niet bekend maakte, in 1910 echter 27000 man had, verminderde ten vorige jare dit contingent eerst tot 25000, daarna door intellectueele keuring nog eens tot 19000 en hield hierdoor en door het niet houden van herhalings-oefeningen zijn oorlogsbegrooting, die vóór den oorlog 44.000.000 frs was, op 54.000.000 frs. Dit jaar is de oorlogs-

begrooting gebracht op 81.000.000 francs, wat weer wijst op de volledige oefening voor het geheele contingent en de aanvaarding van de consequentie van de waardevermindering van het geld.

Nergens heb ik een voorbeeld kunnen vinden van vermindering van de jaarlijksche lichte en dus van vermindering der oorlogssterkte in eerste lijn, met uitzondering van hetgeen het vorige jaar in Zwitserland geschied is, doch wat dit jaar blijkbaar hersteld wordt.

Het Volkenbondsverdrag regelt ook de procedure die aan het uitbreken van een oorlog vooraf moet gaan. Het geschilpunt moet onderworpen worden aan den Raad, desnoods aan de Vergadering en eerst na een langdurig tijdsverloop, op zijn minst drie maanden, mag de oorlog uitbreken. Mag men nu op dat tijdsverloop rekenen om zijn leger in orde te brengen? M. i. niet. In den oorlog tusschen twee groepen mogendheden zal aan dit verdrag niet worden gehouden.

Er is dus evenals vroeger voor ons alle reden om te zorgen, dat we onmiddellijk over een voldoende macht kunnen beschikken om bij een plotseling oorlogsgeval een aanvaller tegenstand te kunnen bieden of onze neutraliteit te kunnen handhaven.

Zal tenslotte de wijze, waarop waarschijnlijk een toekomstoorlog gevoerd zal worden, voor zoover we dat uit dezen oorlog na kunnen gaan, ons aanleiding kunnen geven minder paraat te zijn? Zeer waarschijnlijk zal alles gezet worden op zoo snel mogelijk verloopende operatiën om aan den verschrikkelijken loopgravenoorlog te ontkomen.

De mobilisatie en aanvankelijke concentratie zullen zoo veel mogelijk door krachtige vliegeraanvallen met explosief en gasbommen bemoeilijkt worden.

Ook alweer aanleiding om van onze paraatheid niets op te offeren, vooral ten aanzien van luchtafweer en luchtsrijdkrachten.

Het motief dat dan voor wijziging kan pleiten, is bezuiniging.
1920/21. II.

Dat motief zal iedereen en niet het minst ons officieren, aangenaam in de ooren klinken. Als het gevolg daarvan vermindering van belastingen kon zijn, zou iedereen hiertoe medewerken. Alleen is de vraag of die bezuiniging zoover mag gaan, dat daaraan onze oorlogsvoorbereiding opge-offerd wordt.

In 1914 betaalden wij per hoofd der bevolking 5,07 gulden voor ons leger, Zwitserland 5,90 gulden, Duitschland aan doorlopende uitgaven 7,94 gulden, aan totale uitgaven voor het leger 12,00 gulden. Frankrijk aan gewone uitgaven na invoering van den 3-jarigen dienstdienst 13,38 gulden, vóór dien 10,89 gld.; voor gewone en buitengewone uitgaven 15,35 gld.

Wij waren dus belangrijk lager dan anderen; alleen Rusland en Bulgarije, landen met zeer lagen levensstandaard, overtroffen ons. Nu bedraagt de legerbegroting in Frankrijk voor 1921, op $\frac{1}{2}$ miljoen na, 3300 miljoen frs voor gewone uitgaven. Daarbij komt 136.000.000 frs voor munitie-aanmaak en nog eens 2,5 milliard frcs voor buitengewone uitgaven. Vóór dezen oorlog bedroeg de begroting aan gewone uitgaven, na invoering van den 3-jarigen dienstdienst, 548 miljoen francs.

Als men hier van bezuiniging praat is het te begrijpen.

België had vóór den oorlog een oorlogsbegroting van 78.000.000 francs gewone uitgaven. Nu van ongeveer 700.000.000 frcs.

Wij daarentegen hadden een oorlogsbegroting vóór 1914 van bijna 35.000.000 gulden. Nu is de oorlogsbegroting ruim 70.000.000, dus geen meerdere stijging dan de verminderde koopkracht van het geld aangeeft. In de Memorie van Toelichting van de begroting is berekend, dat deze begroting, naar de tractementen en prijzen, geldende voor 1914, zou bedragen hebben 33 à 34 miljoen gulden.

Zwitserland, dit gaf ik reeds aan, aanvaardt de consequentie van die verminderde koopkracht van het geld.

Is er bij ons nu reden om verder te gaan dan de uiterste zuinigheid, voor zoover hierdoor de weermacht niet geschaad wordt?

In de eerste 10 maanden van 1920 brachten de Rijksmiddelen

97 miljoen meer op dan in 1919 en 102 miljoen boven de raming.

Is niettegenstaande dat bezuiniging op het noodzakelijke geboden, dan moge de aandacht er op gevestigd worden, dat volgens de mededeeling van den Minister van Financiën, we in 23 jaar van onze crisisschulden af zouden zijn, inplaats van zooals gerekend werd in 40 jaar.

Nu is het ontwijfelbaar, dat elke te ver gaande bezuiniging op het leger zich wreekt in oorlogstijd of bij een mobilisatie. Zoo zijn in de afgelopen jaren tientallen van miljoenen meer betaald, dan bij een behoorlijke uitrusting van onze legermacht vóór dien tijd, betaald hadden behoeven te worden. Zoo zal wat wij nu te weinig doen zich weer wreken in een volgende crisis. Zou het dan niet mogelijk zijn een deel der zoo ruim vloeiende buitengewone belastingen te besteden voor de materiele uitrusting van ons leger, die we anders later zooveel duurder zullen hebben te betalen?

De financiële lasten, opgelegd voor het leger, zijn te beschouwen als een premie voor een verzekering tegen den oorlog of tegen een ongelukkigen oorlog en de minst improductieve uitgaven doet niet degene die de minste kosten aan zijn leger besteedt, maar degene, die voor de minste kosten, toch een voldoende sterk leger verkrijgt om een tegenstander te doen afzien van geweldadige aanvalsplannen.

M.H. naar mijne meening rechtvaardigen de tot nu toe beschouwde theoretische gronden in geen een deele een vermindering van de weermacht, noch verandering van legerstelsel, noch contingentsvermindering, noch minder materiele uitrusting, noch vermindering van oefentijd.

Ik ben ten volle overtuigd hierdoor mij bloot te stellen aan het brandmerk van „militairist”, maar omdat ik meen dat alleen met een behoorlijk leger ons land gewaarborgd is tegen oorlog, ben ik toch nog niet oorlogszuchtig, evenmin als een waterstaatkundige watersnood verlangt, een dokter naar epidemiën haakt of een brandweerman naar brand snakt.

Wij militairen weten te goed wat oorlog beteekent om er

naar te verlangen. Wie dreven in 1914 in ons land op oorlog met Duitschland aan? Geen militairen, maar een groep Amsterdamsche hoog intellectueelen, die in normale tijden het leger met verachting voorbijgingen.

Wie is de eenige die bij de bespreking der Belgische quaestie in de Kamer van „vechten” gesproken heeft? De heer Marchant, die het echter blijkbaar liever zonder munitie doet.

Van de theoretische beschouwingen nu overgaande tot de practische, valt te constateeren, dat bij ons, na den wereldoorlog, een drang is ontstaan tot verandering op legergebied, die echter door geen enkelen feitelyken grond gerechtvaardigd is.

De lange druk van de mobilisatie, de schrik of zucht van verlossing bij de inéénstorting van het Duitsche legerstelsel, de rilling bij de Duitsche revolutie, die op een totale verandering van denkwijze scheen te wijzen, de invloed van buitenlandsche redevoeringen en proclamaties, dit alles bracht bij ons uit den aard der zaak vredelievend volk en vooral in onze daarvoor zoo vatbare politieke kringen, een stemming van ontwapening of vermindering van persoonlijke en financieele lasten ten behoeve van de weermacht, die er toe aanleiding gaf dat tenslotte wijziging in de vorming van ons leger onafwijsbaar werd geacht.

Ook ik ben van meening, dat wijziging noodzakelijk is, niet om de veelal aangehaalde argumenten van vermindering van lasten of ontwapening, maar:

1e. omdat de regeling van onze industriëele en economische oorlogsvoorbereiding ter hand dient genomen te worden.

2e. omdat de moeilijkheid om een behoorlijk voldoende aanvulling van beroepskader te verkrijgen ons dwingt tot een systeem waarbij minder beroepskader noodig is. Waar men zich toch vroeger verdrong bij de toelatingsexamens voor de militaire opleidingsinstellingen met 5 à 6 voor één beschikbare plaats, daar krijgt men in den laatsten tijd de benodigde plaatsen niet meer vol en is van scherpe keuze

geen sprake. Hetzelfde is met het onderofficierskader het geval. Dit tekort dwingt tot beperking, welke beperking vanzelf bezuiniging medebrenkt;

3e. omdat ons stelsel van onderscheiding in categoriën van leger, landweer en landstorm onnoodig is en het niet voorbereid zijn van het gebruik van de 31- tot 40-jarige geoefenden, oneconomisch is.

Gaan we nu na in welke oorlogsgevallen ons leger kan komen, dan zijn er feitelijk drie gevallen die voor ons op den voorgrond staan, n.l. oorlog met Engeland, met Duitschland en met België.

Oorlog met Engeland is onwaarschijnlijk. We hebben te veel belangen gemeen, zijn voor Engeland geen gevaarlijk mededinger, wel echter is onze onafhankelijkheid een eerste eisch voor Engeland, dat geen machtigen mededinger in het bezit van onze havens kan dulden. Bovendien zullen wij bij alle mogelijke Europeesche verwickelingen op steun van Engeland aangewezen zijn. Dat wij daarbij toch voor een behoorlijke kust- en havenverdediging moeten zorgdragen spreekt vanzelf, al was het alleen maar om de verbinding met Engeland te dekken.

Duitschland is op het oogenblik vrijwel ontwapend. Dit zal echter wel niet altijd zoo blijven en al kunnen we in dat geval rekenen op vreemden steun, mogen we ons legerstelsel toch niet op een weerloos Duitschland opbouwen. Immers eer een legerstelsel behoorlijk doorgewerkt heeft, moet 20 à 25 jaar verlopen, en in dien tijd kan veel veranderen.

Met België is de toestand anders. Hier hebben we te doen met een land, dat uitgesproken aanspraken maakt op ons grondgebied, waarbij het speciaal gaat om de Scheldemond en om onze kolenmijnen. België is sterk bewapend en een conflict is mogelijk. Steun van Engeland aan ons is niet uitgesloten, maar België kan steun van Frankrijk krijgen, dat bij een Belgische expansie belang heeft. Zou een conflict van ons en België gerekend worden tot de oorlogen tusschen twee kleine Staten waarbij een interventie onnoodig en gevaarlijk zou zijn?

En de steun van Engeland kan te land niet krachtig zijn en niet zoo snel komen.

Onze internationale positie is er m. i. dus niet gunstiger op geworden. Vroeger waren we zeker, tegen welken aanval ook, altijd steun te verkrijgen. Nu is dit niet zoo zeker en zullen we dus op eigen kracht moeten bouwen om onzen tegenstander te kunnen staan. Bij de beschouwing van de vorming en de organisatie van ons leger, zullen we dus in de eerste plaats onzen blik naar België te wenden hebben, als zijnde op 't oogenblik de militair sterkste van de mogelijkheden, waarmede wij mogelijk in conflict kunnen komen.

En dan zien we dat België zijn leger georganiseerd heeft in 6 legerdivisiën, feitelijk legerkorpsen, en 1 Cavalerie-divisie. Elke legerdivisie bestaat uit 2 Infanterie-divisiën, elk à 3 Regimenten en een Regiment Artillerie van 3 afdelingen. Bij de legerdivisie is één Reg. Zware Artillerie ¹⁾.

België heeft dus 12 goed uitgeruste divisiën in eerste lijn. Daarbij is pas overgegaan tot de aanschaffing van tanks en is België ruim voorzien van de overige noodige technische hulpmiddelen.

Beschouwen we nu den toestand bij ons. In de Memorie van Antwoord betreffende de wetsontwerpen tot „Tijdelijke „afwijking van de militiewet”, „en tot landstormvoorzieningen”, geeft de Regeering een indruk van hare toekomstplannen. Die plannen zijn natuurlijk evenals elk stelsel een compromis. Dat de Minister van Oorlog, als de financiëele en politieke eischen hem vrij spel lieten deze plannen zou hebben voorgesteld, zal wel niemand gelooven. Maar de Minister heeft in de eerste plaats te rekenen met den Ministerraad, waar elk zijner collega's voor *zijn* Departement eischen stelt; de Regeering heeft vervolgens te rekenen met de stemming in de volksvertegenwoordiging. Deze nu vertoonde bij het optreden van den Minister, toen natuurlijk de groote lijnen voor de te volgen defensie politiek zijn vastgesteld, een weinig gunstig beeld voor de landsdefensie. De Volkenbond,

---

¹⁾ Zie Wetenschappelijk Jaarbericht 1914—1919.

waartoe men zoo juist was toegetreden, beloofde gouden bergen. De Belgische quaestie scheen uit den weg geruimd.

De plannen der Regeering dragen dan ook den stempel van den tijd hunner geboorte.

Reeds in de Memorie van toelichting lezen we dat de Regeering is uitgegaan van drieërlei overweging. Er staat:

„Toen de toetreding van Nederland tot het Volkenbondverdrag vaststond, heeft de Regeering — hoewel voorshands nog een afwachtende houding aannemende ten aanzien van den invloed welke het toetreden tot den Volkenbond op onze internationale veiligheid zal hebben — niettemin in het licht van die toetreding haar militair programma in nadere overweging genomen. Zij had daarbij rekening te houden met drieërlei en wel:

ten eerste met den door het verdrag in uitzicht gestelden waarborg, dat men in de toekomst als regel niet onmiddellijk in een gewapend conflict gewikkeld zal kunnen worden, zoodat veeltijds een tijdperk van voorbereiding verzekerd zal zijn;

in de tweede plaats met de mogelijkheid, dat men, tegen de door den Volkenbond gestelde waarborgen in, onverhoeds kan worden aangevallen en, in afwachting van den door den Volkenbond te verleenen steun, den eersten stoot zelfstandig zal moeten afweren;

in de derde plaats met de eischen, welke aan de weer-macht gesteld kunnen worden met het oog op in het verdrag van den bond zelf voorziene handelingen in het verband van den bond.”

M. i. had hierbij een vierde punt in overweging moeten genomen worden, n.l. het geval, dat men vrij plotseling in een oorlog wordt gewikkeld zonder dat de Volkenbond steun verleent, hetzij uit onmacht, omdat niemand gewapend optreden wenscht, (denk aan Armenië) hetzij doordat er twee partijen in den bond zijn, die elkaar vrijwel in evenwicht houden en men een gewapend conflict wenscht te vermijden, wat bij een oorlog van ons land met België zeer goed mogelijk zou kunnen zijn (denk aan de uitlating van Barnes), hetzij omdat de oorlog waarin men gewikkeld wordt een oorlog is van twee partijen in den Bond van ongeveer gelijke

krachten, waarbij allen hun uiterste krachten inspannen en dit dus ook van den aanvang af van ons geëischt zal worden.

Het groote vertrouwen hier in den Bond getoond, strookt weinig met andere uitlatingen der Regeering te dien aanzien.

Ik heb reeds besproken, dat geen der gestelde gevallen voor ons een reden voor een verandering van stelsel, leidende tot vermindering der weermacht, kan zijn.

M.i. is dus de grondgedachte waarvan de regeering bij haar nadere overweging van haar militair program is uitgegaan, onvolledig en is dit programma derhalve op een onjuiste basis opgebouwd.

De Regeering acht zoowel grootere beperking als meerdere bewapening in de toekomst mogelijk en acht dus een plooibaar stelsel noodig. Op die plooibaarheid hoop ik straks terug te komen.

Noodig wordt geacht een betrekkelijk klein doch goed toegerust Kernleger, bestemd om een eersten stoot op te vangen. Dit Kernleger zal bestaan uit een Veldleger van 4 Divisiën.

De vraag doet zich nu onmiddellijk voor: *welken* stoot wil men daarmee opvangen?

Onder de politieke omstandigheden van vóór den oorlog, toen voornamelijk te verwachten was neutraliteitsschennis door een der groote mogendheden, kon men de redeneering toepassen, dat weliswaar een groot leger onze neutraliteit zou schenden, maar dat de grootste krachten daarvan den hoofdtegenstander zouden zoeken, die ook snel ter plaatse verwacht werd en dat ons leger dan slechts den stoot van een deel van den vijand zou hebben af te wachten, temeer daar schending van onze neutraliteit, schending van de Belgische insloot.

Nu echter moet men, en dat bedoelt de Regeering blijkbaar ook, den eersten stoot opvangen terwijl men alleen staat.

Is hier alleen gedacht aan het geval dat Duitschland met zijn leger van 7 Divisiën het weer tegen de geheele wereld op zou nemen?

Maar als dan de tegenstander eens België is, dat dan 12 goed uitgeruste Divisiën in de eerste lijn kan brengen? Zouden de Belgen uit zuivere ridderlijkheid ook maar met ongeveer gelijke krachten komen, zooals dat vroeger bij de oefeningen op de kaart bij den troep meestal het geval was met den vijand?

Maar als werkelijk die 12 Divisiën komen, waar moet dan die eerste stoot opgevangen worden?

M.H. het is mij een strategisch raadsel, vooral als ik naga dat het landfront der Vesting Holland, ruw gemeten, 70 K.M. lang is en het Zuiderfront 60 K.M. en dat een lengte van 12 K.M. voor een divisie op een niet ernstig bedreigd front al een maximum is, maar dat bij een ernstigen aanval op een niet door breede inundatiën gedekt front, 3 à 4 K.M. voor een divisie toch zeker een maximum front mag heeten. Dat is zeker dat alle provinciën beneden de rivieren, dus Limburg, Brabant, Zeeland, ongetwijfeld prijs gegeven zullen moeten worden. Zonder te steunen op rivieren en stellingen, vangt men toch zeker niets op. Misschien is de oorlog dan met die bezetting wel uit en rukt de vijand niet verder op.

Hier dient onmiddellijk bijgevoegd, dat de Regeering mededeelt dat we tot 1928 gerust kunnen zijn. En wat het aantal strijders in de weermacht betreft, is dit ook zoo.

Door opneming van alle geoefende landstormplichtigen tot 40-jarigen leeftijd onder de weermacht, komt men tot 1928 op een grootere sterkte van onze weermacht dan deze thans heeft, nu wettelijk alleen tot gewapenden landstormdienst verplicht zijn de gewezen miliciens en landweermannen.

Ik vermeen uit de Regeeringsstukken te moeten lezen, dat het tot 1928 mogelijk zal zijn, om naast de 12 Regimenten 1e categorie, 12 Regimenten 2e categorie te vormen uit de militie die tot die regimenten behoord heeft en uit landstormplichtigen. Daarmede is dus de mogelijkheid geopend om tot 1928 het kernleger, per divisie, vrij spoedig te versterken met 1 Brigade Infanterie à 3 regimenten. Immers de regimentsstaven blijven bestaan, op papier worden de mannen ingedeeld.

Alleen de landstorm moet gekleed worden, de compagniën

moeten geformeerd worden, de bataljons uitgerust. Immers alleen Regimentsstaven bestaan. Met dit alles gaat zeker 14 dagen heen. Dus als de vijand ons zoolang tijd gunt is het veldleger in sterkte verdubbeld.

Maar wat is nu de oorlogsorganisatie van dat veldleger? De regering zegt „deze behoeft voorloopig niet veranderd te worden”. (Noot bij het advies van den Raad van Defensie).

Dus behouden we de oorlogsorganisatie van 18 bataljons? Dan toch echter in 2 brigades ingedeeld en met 1 Brigade Artillerie. Maar onze bestaande oorlogsorganisatie van 18 bataljons is beslist verouderd en ongewenscht. Dergelijke logge divisien zijn toch in dezen oorlog overal onbruikbaar gebleken. Zelfs wordt algemeen op de divisie van 9 bataljons aangestuurd. Ook onze niet versterkte toekomst divisie bestaat uit 9 bataljons.

Ligt het dus soms in de bedoeling, om, zoodra de reservebrigade bij de divisie aankomt, deze te splitsen in 2 divisien van 9 bataljons? Met de voorhanden troepen zou zeer goed een legerkorps van 2 divisien te vormen zijn, elk van 3 regimenten Infanterie en een regiment lichte Artillerie, met de zware Artillerie als korpsartillerie. Men krijgt dan bij elke divisie echter slechts 1 Compagnie Pionniers. De organisatie komt dan vrijwel overeen met de Belgische, alleen heeft deze dan als korpsartillerie een regiment van 3 afdeelingen, waarbij zware houwitsers en beschikt in totaal bij het Legerkorps over 3 Bataljons Pionniers.

Maar moet dat geïmproviseerd worden? De nieuwe divisiecommandanten zijn dat de brigadecommandanten? En hoe komen deze aan staven? Voor een divisiestaf is toch heel wat meer noodig dan voor een Brigadestaf. En de treinen, worden die gesplitst? En de verbindingsmiddelen, telefonen, draadlooze? De organisatie moet toch geheel anders zijn voor een divisie van 9 bataljons, een divisie van 18 bataljons, of een Legerkorps van 2 divisien van 9 bataljons.

Nu is op al deze vragen zeer zeker een antwoord te geven en kunnen hier vele bezwaren opgelost worden door maatregelen die niet openbaar behoeven te worden.

Maar de toestand waarbij niet zeker is hoe sterk de divisie is, blijft bestaan, zoolang de toevoeging van een reservebrigade „kan” geschieden en niet zoodra mogelijk geschiedt. En heeft dan de sterkte der divisie geen invloed op alle voorschriften, oefeningen, bepalingen, voorbereidingen, enz.?

En na 1928, hoe is dan de toestand? Op blz. 7 der Memorie van Antwoord staat: „de reservetroepen zullen de kerntroepen bij de uitvoering van hun taak kunnen steunen door de bedreigde stellingfronten te bezetten, of wel — maar dan later — ter rechtstreeksche versterking dienen”.

Op blz. 10 staat onder b. Reservetroepen: 36 bataljons Infanterie, bestemd voor uitbreiding van het veldleger.

Deze bataljons zullen dan toch zeker wel in regimenten- en brigadeverband georganiseerd zijn.

Volkomen dekken deze uitdrukkingen elkaar niet. Als toch die bataljons in hunne verbanden geoefend moeten worden om voor het Veldleger opgeleid te worden, kunnen zij niet gelijktijdig de bedreigde Stellingfronten bezetten; voor dit laatste zijn dan zeker de 36 volgende Bataljons bestemd.

Na 1928 bestaat dus volmaakte onzekerheid omtrent de sterkte der Divisie.

In den aanvang 9 Bataljons met zeer veel Artillerie, komt er een oogenblik, dat zij 18 Bataljons sterk wordt, zonder eenige vermeerdering aan artillerie en technische troepen. Zou van die versterking wel ooit iets komen? Staat de toestand na 1928 wel helder voor oogen?

Ik geloof dat we dan op niet meer kerntroepen kunnen rekenen dan 4 Divisiën.

Ik vermoen, dat als er niet een belangrijke verbetering in den politiekèn toestand komt en belangrijke vermindering van bewapening van onze naburen, men den toestand van 1928 niet zal kunnen aanvaarden. Dan zal dus in 1924 of 25 herziening en wijziging van het stelsel noodig zijn. En gaat men nu tot een zoo belangrijke wijziging van stelsel als de Regeering voorstelt over voor een tijdperk van enkele jaren?

Een legerstelsel heeft om behoorlijk door te werken een tijdperk van 20 jaren noodig!

Ik zeg belangrijke verandering van stelsel. Ja zeker. Want punt 4 van de hoofdzaken van het aangekondigde wetsvoorstel op blz. 2 der Memorie van Antwoord luidt :

„Opleiding in afzonderlijke oefeningseenheden, los van de oorlogsformatie.”

Dit nu M.H. is de overgang van het Kaderlegerstelsel, dat we nog altijd hadden, tot het militiestelsel, tot het type Zwitsersche stelsel, als men wil, althans voor de infanterie. Men houdt wat meer beroepskader, vooral in de hogere rangen, men houdt langer eerste oefeningstijd, maar het verband wordt eerst gelegd bij mobilisatie. Immers in de korte herhalingsoefeningen is hiervoor geen gelegenheid. Men verwaarloost hier zonder eenig bezwaar, de hooge moreele waarde, die er zit in de saamgehoorigheid der menschen van één onderdeel. Nu wordt wel gezegd, ook in 1914 kenden bij de Infanterie de officieren de menschen toch niet. Maar toen had juist in 1913 de reorganisatie COLIJN plaats gehad, waarbij de Infanterie met $\frac{1}{3}$ was uitgebreid en zeer vele officieren en onderofficieren van onderdeel veranderd waren. Vandaar de verwarring die ten dien aanzien bestaat. Als die organisatie eens eenige jaren had doorgewerkt, had men een geheel ander beeld gehad. Zeer zeker, de reserve-officieren der Compagnie hadden dan de meeste menschen gekend, evenals het kader; en vooral de menschen hadden elkaar gekend.

Ik had in 1914 sinds April 1913 een compagnie Vesting Artillerie, geen nieuw gevormde, maar een oude, die geen nieuw kader had gekregen maar alleen afgegeven had.

Als officier had ik een jong luitenant, in 1912 bij de compagnie aangekomen. Mijn onderofficieren echter kenden nagenoeg allen alle lichten der compagnie; door de herhalings-oefeningen kenden mijn luitenant en ik in 1914 reeds 5 lichten. Dit ten bewijze dat bij een eenigszins gunstigen toestand het verband er wel inzit.

Ik herinner mij ook herhaaldelijk uit mijn luitenantstijd de bezwaren die de menschen hadden tegen overplaatsing naar een ander onderdeel. Het onderdeel waar zij bij begonnen waren, was hun *eigen* onderdeel.

Ook moge ik herinneren aan het belangrijk verschil in den geest der Landweerbataljons, voor en nadat zij georganiseerd waren uit dezelfde legercompagniën. De geest van de Landweer in 1914 was voorbeeldig.

Tijdens mijn Krijgsschool-detacheering bij de Grenadiers, maakte ik de kustmanoeuvres mede waarbij een manoeuvre naar Katwijk, 37 K.M. heen en weer en manoeuvreeren. 's Morgens bij het uitrukken liep door het bataljon het praatje: „voor 2 of 3 jaren is het Ie bataljon ook op manoeuvre naar Katwijk geweest en toen was er geen enkele uitvaller; dus nu ook niet.” Resultaat, er was er ook geen, behalve een zieke, die onmiddellijk bij het begin uitviel.

In 1917 waren de herhalingsoefeningen van de Reserve-landweerbataljons, de oude Landweerplichtigen. Tot de Stelling van den Helder, waar ik Chef van den Staf was, behoorde het 26e Bataljon, dat een kamp te Velzen betrok. Er waren veel Amsterdammers bij uit Kattenburg en omgeving. Juist in die dagen waren er aldaar onlusten waarbij geschoten werd. Toch was de stemming bij het bataljon uitstekend. De mannen waren blij de oude kameraden terug te zien en alle avonden werden gezamenlijk in het kamp doorgebracht. Dergelijke ervaringen kwamen bij de andere Reservebataljons voor.

Mag ik nog enkele aanhalingen geven die ik vond in de Revue Militaire Suisse van Aug. 1920, waarin de Luitenant-Kolonel DE DIESBACH schrijft over reorganisatieplannen die ik in verband met de laatste oorlogsbegroeting vermoed dat aldaar van de baan zijn.

Over Augustus 1914:

„Dans l'organisation militaire de 1907 le bataillon, la batterie de manoeuvre ne représentaient ni moralement ni techniquement les formations correspondantes de guerre. N'ayant pas d'histoire commune suffisante, les unités, passées d'un jour à l'autre à l'effectif réglementaire en aout 1914, manquèrent pendant un certain temps de la cohésion morale et physique, qui distingue une vraie troupe d'un corps improvisé.”

Over een reorganisatie met wijziging in de indeeling:

„Mais ce qui serait plus grave encore dans une réorganisation militaire après ces longs services actifs, c'est qu'elle détruirait tout le bénéfice de l'esprit de corps, dont sont animées nos troupes depuis 1914; esprit de corps qui est assez pénétrant et vivace pour impressionner plusieurs générations de recrues, fières et heureuses d'appartenir à la famille militaire de leurs aînés. C'est que l'armée d'aujourd'hui a enfin une histoire..."

Over een mogelijk nieuwen inval:

„Notre armée tiendrait elle à ce moment là. En admettant qu'elle ait alors une valeur militaire égale à celle de 1914, ce qui impliquerait en tout cas l'application des mêmes principes éducatifs, notre armée serait aussi incapable de barrer la route à une offensive étrangère, que les piquiers de Marignan de résister aux fantassins de Rosbach.”

M. H. Het geldt hier hoofdzakelijk een psychologisch vraagstuk, waarvoor geen feitelijke bewijzen bij te brengen zijn, alleen argumenten in den geest als ik ze hier vermeldde.

Maar ik vraag me af, hoe kan men het als een voordeel beschouwen de opleiding los van de oorlogsverbanden, iets wat al jaren lang als een erkend nadeel van het Zwitsersche stelsel geldt en dat daar alleen gedeeltelijk ondervangen wordt door dat bij de groote lichteningen, de vele herhalings-oefeningen en de localiseering, gevoegd bij de vele schiet-vereeningen en sportvereeningen, toch eenig verband ontstaat, zij het ook weinig, zooals uit de aanhalingen van den Luit.-Kol. DE DIESBACH blijkt.

De Engelsche recruten werden in den oorlog eerst 6 maanden in Engeland geoefend in oefeneenheden tot in Divisieverband toe en gingen dan naar het front. Daar werden zij achter het front echter nog eerst geoefend onder de Officieren onder welke zij vechten moesten, alvorens in de loopgraven te gaan. Als dit niet geschiedde, als in 1917, worden slechte ervaringen gemeld.

Ik zou ook willen wijzen op de opleiding in onze depôts gedurende de mobilisatie, die zeker niet gunstig afstak tegenover de opleiding in de Compagnieën.

Mij dunkt het bezwaar is wel te ondervangen. Reeds zou wat gewonnen zijn, als in het stelsel der Regeering elke ploeg werd bestemd voor een bepaald Bataljon en elke sectie voor een bepaalde compagnie en dat daarbij zooveel mogelijk verlofsofficieren en kader werden ingedeeld bestemd voor die Compagnie.

Ook de kolonel Jhr. VON SCHMIDT geeft in zijn brochure een oplossing door 4 ploegen van 4 maanden eerste oefening te nemen los van alle verband en daarna een gezamenlijke oefening in de oorlogs-compagniën van 2 maanden.

Het R.K. Defensie-rapport geeft ook een oplossing die zeer aannemelijk is, mits men rekent op een grootere sterkte der lichting.

Ik zou veel voelen voor een oefeningseenheid per Bataljon, dus 3 per Regiment, gecommandeerd door een Majoor of een Kapitein, al naar gelang het Bataljon door een actief Majoor of door een Reserve-Majoor wordt gecommandeerd. Elk Bataljon zou dan jaarlijks één ploeg onder de wapenen krijgen.

Hierbij waren dan zooveel mogelijk de manschappen voor één Compagnie in dezelfde sectie onder te brengen. Het bezwaar hiertegen is dat een oefeneenheid 6 maanden zonder menschen is. Ik acht dit geen bezwaar. Officieren en kader kunnen in de eerste plaats een reserve vormen voor zieken bij de andere oefeneenheden. Die reserve moet in het stelsel der Regeering in de oefeneenheden zelf zitten. Officieren en kader der oefeneenheden mogen gedurende den oefeningstijd aan geen enkelen dienst onttrokken worden. Dit is in het Regeeringsstelsel niet altijd mogelijk; immers 6 maanden van het jaar zijn beide oefeneenheden vol. Dus de oefeneenheden moeten zeer sterk aan kader zijn. Verder komen mij de tusschentijdperken van 2 maanden te kort voor voorverlof, kaderoefeningen, cursussen aan schietschool en gymnastiekschool, stormschool, pionniercursussen, Hembrug en al dergelijke, die in de toekomst toch elk beroepsofficier en odderofficier zal moeten hebben doorloopen. Ik geloof dat als men eenmaal het stelsel van oefeneenheden aanneemt, dat de bataljonsoefeneenheid beter is dan het schoolbataljon per Regiment.

Zelfs bij handhaving van het bestaande stelsel, acht ik invoering van een oefeningseenheid per bataljon onvermijdelijk, om tegemoet te komen aan het tekort aan beroepskader.

Bij de Artillerie heeft men, als ik de Memorie van Antwoord goed begrijp, het door mij voorgestane stelsel gekozen.

Elke schoolbatterij is feitelijk een afdeelingsoefeningseenheid, die zich verdrie- of vervierdubbeld, al naar gelang men 3 of 4 batterijen van 4 of 3 stukken heeft. Het verdubbelingsstelsel bestond bij de Artillerie en voldeed goed; m.i. zal het verdrie- of vervierdubbelingsstelsel ook geen bezwaren hebben.

Kon men dat stelsel ook bij de Infanterie invoeren, dan had men tenminste éénheid van stelsel in het leger. Nu krijgt elk wapen zijn eigen stelsel.

De derde hoogst belangrijke vraag die zich voordoet is de waarde van het Kernleger.

Na al het hiervoor ontwikkelde, geloof ik kort te kunnen zijn. Ik geloof dat van een *Kernleger* geen sprake kan zijn. Bij mobilisatie zal grootendeels alle verband nog gelegd moeten worden. Immers subalterne beroepsofficieren en onderofficieren zullen in de gemobiliseerde onderdeelen slechts sporadisch voorkomen. Er moet grondige samenwerking zijn tusschen de lichte mitrailleurgroepen en de onderdeelen der compagnie, tusschen de compagniën en het mitrailleur-peloton van het bataljon, dat dikwerf over de compagniën verdeeld moet zijn, tusschen den Bataljons-Commandant en zijn Compagnies-Commandanten, tusschen de Infanterie en het Infanteriegeschut. Bij de Artillerie tusschen Batterij-Commandant en hulprichter, Batterij-Commandant en ondercommandant, tusschen Afdeelings-Commandant en Batterij-Commandanten en last not least, tusschen Infanterie en Artillerie.

Kan dit alles in die enkele herhalingsoefeningen geschied zijn, waarin ook de officieren hun onderdeel moeten leeren kennen en tevens hun commando moeten leeren voeren? Ik geloof het niet. Ook van deze onderdeelen zal m.i. ge-

tuigd kunnen worden „qu'ils manquèrent pendant un certain temps de la cohésion morale et physique, qui distingue une vraie troupe d'un corps improvisé”.

Ook bij het Kernleger wordt er blijkbaar op gerekend dat de tegenpartij, na mobilisatie, voldoende oefeningstijd laat.

Wat nu de oefenplichtigen aangaat zweeft nog veel in de lucht. Wat de kosten van den oefenplicht betreft heb ik geen gegevens, ben echter erg pessimistisch. Ook als de vrijwillige landstorm diensten bewijst zal dit slechts tegen behoorlijke vergoeding zijn. Mijn pessimisme grondt er zich voornamelijk op dat de kosten van het leger in Zwitserland in 1914 bedroegen f5.90 per hoofd der bevolking en in Nederland f5.07. De meerdere kosten in Zwitserland waren grotendeels het gevolg van de vooroefening en de vrijwillige schietoefeningen.

Welke geoefendheid zal geëischt worden? Met een geoefendheid van 200 uren, verdeeld over 2 jaar, valt ongeveer te rekenen op den graad van geoefendheid, die de militieplichtige in 1½ à 2 maanden bereikt. Bediening van lichte mitrailleurs zal niet geëischt worden en ook niet geëischt kunnen worden. Om de oefenplichtigen bij mobilisatie dus op gelijke hoogte te brengen als de troepen van het veldleger, zullen ± 4 maanden noodig zijn. Alle specialisten toch moeten ook opgeleid worden. De opleiding geschiedt niet door de beroepsinstructeurs; die zijn in de depots bezig met de gewezen administratietroepen en de ongeoefende oefenplichtigen; zij geschiedt door het eigen kader der oefenplichtigen.

Ik herinner maar weer, dat in alle landen in dezen oorlog, voor een behoorlijke recrutenoefening 6 maanden geëischt werd en slechts bij uitzondering mannen eerder voor den vijand werden gebracht, maar dan ook ingevoegd in bestaande verbanden met oorlogsondervinding.

Dit geldt ook voor den stellingoorlog. Hoe dus de oefenplichtigen, die bij mobilisatie nog hun oefening in verband moeten beginnen, geschikt zijn om de kerntroepen te steunen door de *bedreigde* stellingfronten te bezetten, ik weet het niet.

M. i., staat en valt het geheele stelsel met de vraag of de vijand, zich houdende aan het Volkenbondsverdrag, ons den tijd laat om ons leger te organiseeren. Mag men nu onder de gegeven omstandigheden een leger baseeren op den Volkenbond?

Wat de plooibaarheid van het stelsel betreft, is de Regeering zeer optimistisch op blz. 8 3e alinea van de Memorie van Antwoord:

„Blijkt daarentegen de toestand, bij vroeger vergeleken, niet verbeterd, doet de Volkenbond den daarvan verwachten gunstigen invloed niet gelden, dan belet niets om, door het aanbrengen van een eenvoudige wijziging in de wet, het aantal in het leger te oefenen jonge mannen weder uit te breiden.”

Die eenvoudige wetswijziging zal echter met zich medesleepen vermeerdering der oefeneenheden en uitbreiding van het leger in eerste lijn, ook wat technische hulpmiddelen betreft.

Ik vrees dus dat de zaak niet zoo eenvoudig zal zijn als de Regeering zich dat voorstelt.

Dit zijn de hoofdbezwaren, die ik tegen het stelsel der Regeering heb in te brengen. Er zijn er nog tal van kleinere, waaronder vele vraagpunten, die misschien bij een nadere uitwerking der Regeeringsplannen wegvallen.

In de eerste plaats hoe komen we aan Reserve-kapiteins en Hoofdofficieren?

Het vraagstuk wordt behandeld o. a. in het R.-K. Defensierapport en in de brochure van SCHMIDT. Beide rekenen op de beroepsofficieren, die nu onder zachten drang uit het leger verwijderd worden. Afgezien van het m. i. weinig moreele van een dergelijke handeling, acht ik dit slechts een zeer tijdelijke oplossing.

De verlofsofficieren zullen m. i. een cursus moeten volgen van ongeveer 2 maanden voor kapitein en een van ongeveer 2 maanden voor Majoor. Of er hier vrijwillig veel voor te vinden zullen zijn is zeer de vraag.

Zeker niet de menschen die men in het leger gaarne zou hebben. Bovendien wordt men Majoor op 45 tot 48-jarigen leeftijd en met het 40ste jaar is men den verlofsofficier kwijt. Men zal den dienstplicht van de tot verlofsofficier aangewezenen dus moeten verlengen tot ongeveer 52 jaar, als in Zwitserland. Ook de reserve-officier zal zich zoo noodig tot dien leeftijd moeten verbinden.

Men kan toch niet alleen afhankelijk zijn van de enkele bereidwilligen of van door hooge toelagen gelokten.

Beter is nog de promotie van den beroeps-officier zoodanig te regelen dat op 35 à 36-jarigen leeftijd de Majoorrang wordt bereikt. Op dien leeftijd heeft men ook meer kans veel verlofsofficieren vrijwillig te krijgen.

Ik geloof dat dit vraagstuk, dat al lang een brandende quaestie is bij ons, ernstig onder de oogen gezien moet worden. Uit niets blijkt tot dusverre dat zulks geschiedt. Het schijnt alsof men drijft op de te verwijderen beroeps-officieren. maar daarmee wordt de kip met de gouden eieren geslacht, na eenige jaren is die voorraad op.

Een tweede vraagpunt is hoe de verlofsofficieren verkregen worden voor de 132 Bataljons, waarvan 72 Bataljons oefenplichtigen, met voldoende reserve daarvoor. Die verlofs-officieren moeten terdege voorbereid zijn, want zij moeten zelf hun onderdeelen opleiden. Voorloopig zijn er voldoende, maar het is zeer de vraag of op den duur de kleine lichte van 13 000 man voldoende stof zal leveren voor officieren voor 23000 man. Met de verminderde kans op dienstplichtigheid en de mogelijkheid, door voorbereiding er met twee maanden af te komen, vermindert ook sterk de prikkel tot aanmelding voor reserve officier. Of zullen ook oefenplichtigen voor opleiding aangewezen kunnen worden? Ik vrees tekort of wel sterke achteruitgang van gehalte. Een oplossing zou misschien zijn, ongeacht de dienstplichtigheid, allen die een instelling van hooger onderwijs willen volgen of zoo noodig allen die opgeleid worden voor onderwijzer, de verplichting op te leggen tot het volgen der officiersopleiding.

Wij moeten bij vermindering van het beroepskader vele en goede reserve-officieren hebben.

Ook het onderofficierskader te verkrijgen voor de oefenplichtigen zal moeilijkheden opleveren. Hier zal misschien de kaderlandstorm kunnen helpen; maar van eenig verband zal dan geen sprake kunnen zijn voor mobilisatie.

De vrijwillige landstorm zal een eigenaardige verzameling van verschillende categoriën worden. Er zullen vrijwilligers zijn, die er komen om het bewijs van voorgeoefendheid te verwerven en die dienstplichtig worden; die verlaten het korps; hetzelfde voor oefenplichtigen.

Tenslotte zullen er ook zijn die blijven.

Bij mobilisatie zal het korps dus een geheel ander beeld vertoonen, dan in gewone tijden. Eenvoudig is het stelsel zeker niet.

Er zijn 10 soorten van infanteristen:

gewone dienstplichtigen; gewone dienstplichtigen met vooroefening b/d Landstorm; gewone dienstplichtigen met eigen vooroefening; oefenplichtigen met vooroefening b/d landstorm; oefenplichtigen met eigen vooroefening; oefenplichtigen zonder vooroefening; te oefenen oefenplichtigen, die vrijstelling hebben in verband met hun woonplaats; Vrijwillige Landstormers die niet dienst- of oefenplichtig zijn; niet te oefenen oefenplichtigen voor de depôts; administratietroepen te oefenen in de depôts.

Wat de eerste oefeningstijd betreft, herhaal ik wat ik reeds eenige malen vermeldde, dat in den oorlog 6 maanden als minimum werd beschouwd om den man in een reeds georganiseerd verband als geoefende op te nemen; veelal werd langer geoefend. Dit neemt niet weg dat zeer bekwame instructeurs in korten tijd veel bereiken kunnen.

6 maanden zal dus m. i. alleen toelaatbaar zijn als de oefeningsgelegenheid zoo gunstig mogelijk is. Dit kost echter een belangrijke hoeveelheid administratietroepen of burgers.

Het zou mij niet verwonderen als ongeveer $\frac{1}{3}$ der lichte wegging aan administratietroepen, die bij mobilisatie alleen bestemd kunnen worden voor de depôts. De kosten der burgers zullen zeer hoog zijn, belangrijk hooger dan die van dienstplichtigen. Een klein blijvend gedeelte ware veel goedkooper en zou veel gunstiger werken op de oefeningsgelegenheid.

Welke bestemming de 24 bataljons aanvullingstroepen hebben blijkt niet. Vermoedelijk zijn het oudere lichten en waarschijnlijk bestemd voor bezettingen van bepaalde punten of bijzonder blootgestelde stellingen.

Waar de 54 compagniën artillerie der bezettingstroepen vandaan komen blijkt niet. Zij zullen vermoedelijk de artilleriebezetting der stellingen leveren en gedeeltelijk moderne, gedeeltelijk half verouderde en gedeeltelijk absoluut verouderde vuurmonden bedienen. Waar worden zij daarvoor opgeleid? Of zijn het de oudere lichten der artillerie van het veldleger? Hoe worden dan officieren, onderofficieren en manschappen geoefend in het bedienen van het totaal andere eischen stellende verouderde geschut? Het gaat toch niet vanzelf als zij veldgeschut kunnen bedienen? Of wordt er op gerekend, dat de vijand ook daartoe tijd laat?

De oprichting van arbeidersformaties voorziet in een dringende behoefte.

Ook is nog een belangrijk vraagstuk, hoe voorzien wordt in de bediening der Infanteriebatterij. Naar mijne meening behoort dit zeer goed schietende Artillerie te zijn, die zeer vlot rijden kan, om in moeilijke omstandigheden, op moeilijk terrein, de stukken vooruit te brengen. Ik denk hierbij aan de Deutsche Artillerie in Maart 1918 bij de Infanterie ingedeeld, die zonder verliezen te schromen, de Infanterie in voorste lijn volgde.

Het verbaast mij daarom hiervoor geen kern aangewezen te zien.

Wanneer moet de oefening in de samenwerking van de

Infanterie met de Artillerie, alsmede met bataljons mitrailleur-pelotons plaats hebben? M. i. moet reeds bij de compagniesoefeningen hiermede worden samengewerkt. Die samenwerking is toch van het hoogste belang. De opleiding der mitrailisten per Divisie lijkt mij daarom weinig gewenscht, ofschoon het geringe aantal voor centralisatie pleit. Worden de telefonisten vier maanden lang in telefoneeren opgeleid? En komen zij eerst bij de herhalingsoefeningen weer met den troep in aanraking? Mijn ondervinding met specialisten is altijd geweest, ook in de mobilisatie, dat de oudere lichten veel vergeten zijn. Ik vermeen dat uit de jongere lichten een overmaat van specialisten moet opgeleid worden, omdat de oudere niet meer bruikbaar zijn. Dit zijn echter detailquaesties.

M. H. Ik heb getracht de Regeeringsplannen voorzoover zij bekend zijn te toetsen aan een academische kritiek en te belichten waarheen deze plannen ons m. i. voeren.

Omtrent de kosten heb ik mij niet uitgelaten. Ook de Regeering doet het niet. Vermoedelijk zal de contingentsvermindering geen bezuiniging geven tegenover de opleiding van landstorm en oefenplichtigen en de noodige burgercorveeërs. De vele Verlofs officieren met de vele noodige cursussen zullen ook niet goedkoop zijn. Getallen zijn hier echter niet te noemen.

Of deze plannen te zijner tijd uitgevoerd zullen worden, staat ter beoordeeling van Regeering en Volksvertegenwoordiging. Ik vlei mij niet met het denkbeeld dat mijne meening die ik hedenavond ten beste gaf, daarop veel invloed zal uitoefenen.

Maar ik voel wel, dat men mij nu de vraag wil stellen: ge keurt wel af, maar wat dan?

M. H. Ik ben geen Minister en daarheen gaat mijn verlangen ook niet. Ik heb geen uitgewerkt stelsel klaar.

Datgene waarvoor ik onder de gegeven omstandigheden de verantwoordelijkheid op mij zou durven nemen, staat zoover af van hetgeen de Regeering op het oogenblik bereikbaar acht, dat ik de Heeren er niet lang mee wil vermoeien.

Dat zou zijn: behoud van het tegenwoordige contingent, organisatie van het tegenwoordige leger in 4 legerkorpsen van 2 Divisiën van 9 Bataljons en 1 Regiment lichte artillerie van de oorlogsorganisatie als in de Regeeringsvoorstellen. Per legerkorps 1 Regiment Cavalerie, 1 Bataljon Wielrijders en 1 Regiment Zware Artillerie, waarvoor lange kanonnen en meer zware houwitsers aan te schaffen.

In vreedstijd bij de Bataljons Infanterie één oefeningseenheid als hiervoren aangegeven; dus belangrijke vermindering van het aantal subalterne officieren en lager kader. 6 maandsche diensttijd, mits blijvend gedeelte, om ononderbroken te kunnen oefenen.

Bij de Artillerie vermindering van beroepskader, echter niet zoover gaande als bij de Infanterie. Vorming van 4 reserve-divisiën uit de landweer en landstorm met een regiment Artillerie per divisie. De reserve-divisiën bij het legerkorps in te deelen. Toepassing van op auto's vervoerde artillerie bij ééne afdeeling van elk regiment.

Deze verlangens zouden alleen ter sprake kunnen komen, indien men werkelijk het leger met het oog op een te voeren oorlog, zoo goed mogelijk zou willen organiseren en zouden wel niet tot groote vermeerdering van kosten, maar zeker niet tot bezuiniging leiden.

Iets anders ware het wanneer mij de opdracht gegeven werd om een stelsel te ontwerpen, dat zich bewoog ongeveer in de richting van het Regeeringsvoorstel.

Ik zou dan zoeken in de volgende richting:

12 Regimenten Infanterie, vredesformatie als reeds aangegeven. Elke twee Bataljons districten, vormen 1 Bataljon Vrijwillige Landstorm. 3 Bataljons tot een regiment vereenigd alzo 6 Regimenten. Dienstneming bij den Vrijwilligen Landstorm stelt vrij van militiedienst. Limiteering van het aantal vrijwilligers bij den Landstorm tot een zeker aantal per lichteing, zoodanig dat de 12 Regimenten Infanterie en 6 Regimenten Landstorm uit dezelfde jongste jaarklassen gevormd worden. Behoorlijke eischen van geoefendheid voor den Vrijwilligen Landstorm. Behalve detailopleiding jaarlijks

daarvoor oefeningen in grooter verband. Regimentscommando van Beroepsofficieren. Verlofsofficieren liefst te verkrijgen door verplichting van inrichtingen van Hooger Onderwijs bezoeken, anders door aanwijzing uit leger en landstorm op de gewone wijze. 3 Legerkorpsen elk van 2 Divisiën, elk van 2 Regimenten Inf. en 1 Regiment Landstorm; Artillerie 1 licht Regiment, doch per Legerkorps Veld Art. Afd. op automobielen en Zware Art. Hw. en lange kanonnen. Door elk Infanterie Regiment en elk Landstorm Regiment en elk Regiment Artillerie te doen vormen een reserve Regiment. Hieruit samen te stellen 6 reserve Divisiën, waarvan aan elk Legerkorps 2 toe te voegen. De hoogere officieren hiervoor te vinden, door officieren ter beschikking te stellen met verhoogd pensioen tot een zekeren leeftijdsgrens.

Wij profiteeren toch veel te weinig van onze officieren, die op 56 jarigen leeftijd gepensioneerd worden. De officieren voor de staven aan te stellen en te gebruiken bij de cursussen voor hoogere verlofsofficieren.

Aanschaffing van Artillerie zou natuurlijk noodzakelijk zijn.

Overige beschikbare manschappen te groepeeren in depôt-troepen en 24 etappe-bataljons en territoriale bataljons.

Het stelsel zou eenvoudiger zijn dan het Regeeringsstelsel; zou ons onmiddellijk 12 geoefende Divisiën geven met dezelfde vredessterkte; zou gelegenheid geven tot oefening buiten de kazerne, die bij groote toeloop en ernstige oefening van den Landstorm uitgebreid zou kunnen worden en zou vermoedelijk goedkooper zijn dan het stelsel van oefenplicht en vrijwillige landstorm door elkkaar.

Nog eens Mijne Heeren, dit is niet een stelsel waarvoor ik de verantwoordelijkheid zou willen aanvaarden, alleen de richting waarin ik zoeken zou, als mij die opdracht werd gegeven.

De VOORZITTER:

Het woord is aan den Kapt. LAMBOUY; spreektijd: een half uur.

De Heer LAMBOUY: Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren. Het is de derde maal sedert 10 jaar dat, noodgedrongen,

hier een bespreking van ingediende wetsontwerpen plaats heeft. De eerste maal gold het een wetsvoorstel betreffende de kustverdediging van Minister Cool, ingeleid door den toenmaligen Luitenant-Kolonel Pop, de tweede maal verleden jaar naar aanleiding van de plannen Alting von Geusau en ten slotte deze avond.

In beginsel verdient het aanbeveling, dat onze Vereeniging over de belangrijke vraagstukken haar licht doet schijnen vóór dat de Regeering stukken daarover publiceert. Het streven ging dan ook den vorigen winter die richting uit, toen het Departement van Landsverdediging en de legerorganisatie aan de orde kwamen. Intusschen wijkt de oplossing der Regeering zoo veel af van hetgeen als minimum noodig wordt geacht, dat een bespreking van Haar plannen hier noodzakelijk is te achten.

De allesoverheerschende roep om bezuiniging op defensiezaken, terwijl de niet militaire hoofdstukken der begrooting schier ongebreideld de hoogte in gaan, is in dit tijdsgewricht waar het om ons heen nog spookt en rammelt van wapengekletter, een zeer bedenkelijk verschijnsel. Het heeft er toe geleid, dat de stembuskoorts de meeste politieke partijen zoodanig heeft aangegrepen, dat vele voormannen niet meer de naakte werkelijkheid van het gevaar voor oogen houden, doch in plaats van leiding te geven, zich op slep-touw laten nemen door de volksmassa, die niet voldoende is ingelicht en niet overweegt, wat het gevolg kan zijn van te groote schrielheid op defensiegebied.

Bij onze besprekingen *moeten* wij rekening houden met de *zeer groote* moeilijkheden waarin de Regeering zich bevindt, als gevolg van den aandrang, waarmede nagenoeg alle partijen om bezuiniging roepen. Ten deze verschil ik dus van meening met den inleider, die in zijne interessante rede geen bezuinigingen voorstelt. Als wij onze medewerking in deze weigeren, dan gaan toch de onbevoegden op eigen houtje bezuinigen, en wellicht op zaken die dit niet kunnen verdragen, en bereiken wij niets dan wantrouwen. Zeer nauwgezet moeten wij ons afvragen, wat het minimum is dat moet worden geëischt.

Vele zaken, die thans door de Regeering worden voorgesteld, zijn naar mijn meening vereenigbaar met een gezonde weermachts-organisatie, hieronder noem ik :

1. de verkorting van den eersten oefentijd, met dien verstande dat ik dien voor de cavalerie, vooral met het oog op de woelingen, op 2 jaar had willen stellen, waardoor grooter vredessterkte, present is en die van de bereden artillerie op ten minste 13 maanden, om in de gelegenheid te zijn, dat wapen in één ploeg te laten opkomen; ook moet men den man langer kunnen houden indien na zes maanden zijn geoefendheid onvoldoende is;

2. bevordering van de *vrijwillige* oefeningen buiten het leger, waardoor beperking van het kazerneverblijf mogelijk wordt;

3. afschaffing van het blijvend gedeelte, mits dit niet gepaard gaat met verhooging van de administratie-troepen, doch met den dwingenden eisch, dat de corveediensten door burgers of tegen premie door vrijwillig nablijvenden worden verricht, opdat de *volle* eerste oefentijd voor de onafgebroken opleiding worde benut, terwijl bewakingsdiensten en orde-bewaring in hoofdzaak aan politie, marechaussee, politie-troepen, landstorm én burgerwacht en, zoo noodig aan cavalerie worden opgedragen :

4. oprichting van oefen-eenheden, mits echter daarbij, ten deele in afwijking van hetgeen de Regeering doet, toch een band gelegd blijft tusschen het vredes- en het oorlogs-onderdeel, zoodat b.v. uit een vredescompagnie een oorlogsbataljon wordt gevormd;

5. opheffing van het administratieve onderscheid tusschen leger, landweer en landstorm;

6. bezuiniging op de vredesorganisatie en vereenvoudiging van de militaire huishouding.

Deze beginselen, die ook in het R. K. Defensierapport werden voorgestaan, brachten den M. v. O. er toe, te wijzen op het vele, dat daaruit in zijne voorstellen was belichaamd.

Op het eerste gezicht zou men denken dat uit beiden een gelukkig huwelijk zou kunnen ontstaan. Maar toch ligt er in mijn oog tusschen beide een zóó diepe kloof, dat zelfs

aan een mariage de raison niet te denken valt. Immers de bezuinigingsvoorstellen van dat rapport beoogden juist de mogelijkheid te scheppen om gehalte en sterkte der weer-macht zelfs op een hooger peil te brengen, terwijl de regeeringsplannen die aantasten.

Juist met het oog op het onttrekken van personeel aan de opleiding moet men bij de onbereden wapens de ploegen niet over elkaar laten grijpen, zoodat *het legerbestuur gedwongen is, de huishouding te laten marcheeren, zonder bestag te leggen op personeel, dat voor eerste oefening onder de wapenen is*. Laat men de ploegen wèl over elkander grijpen dan zal blijken, dat men bij een zesmaandschen oefentijd slechts 2 maanden en bij een 8 $\frac{1}{2}$ -maandschen slechts 4 $\frac{1}{3}$ maand werkelijk oefent. Beide is te weinig. Daarom zes maanden *volle* oefening zonder corveeën, enz., terwijl voor vorgeoefendheid vermindering wordt toegestaan.

Met nadruk zal moeten worden vastgehouden aan een werkelijken dienst van 14 $\frac{1}{2}$ maand voor de administratie-troepen, omdat men anders *twee* stellen per lichter, dus het dubbele aantal, aan de gewone oefening onttrekken moet, hetgeen een groot verlies beteekent.

Bezwaar moet worden gemaakt tegen de opleiding der recruten in afzonderlijke oefenings eenhouden die *los* zijn van de oorlogsorganisatie.

Een zeer eenvoudige organisatie, even goedkoop als het voorstel van den M. v. O. is denkbaar, waarbij toch wel degelijk verband gelegd wordt tusschen vredes- en oorlogseenheden, zoodat eenvoudiger legerbeheer en grooter samenhang in de oorlogseenheden is verzekerd. Het stelsel van de Regeering had zeker hiernaar moeten streven.

Ten aanzien van de artillerie is hieraan voldaan. Elke vredesbatterij vormt een oorlogsafdeeling.

Waarom is die eenvoudige, logische regeling niet aangenomen voor de infanterie, voor de wielrijders en voor de genie? Zij geeft een zeer vereenvoudigde mobilisatie.

Met groot leedwezen is (voor het huidig tijdsgewricht), de vermindering van het contingent tot 13000 man te be-groeten. De Regeering, die toch de oorlogsterkte van 1914

voorschans wil behouden, biedt ter vervanging van de 10.000 man, die aan elk der lichten zullen ontbreken twee surrogaten aan, die *onder de tegenwoordige omstandigheden* nog niet kunnen worden aanvaard, n.l. vervanging van de ontbrekende goed geoefende miliciens in de eerste jarenreeks door landstormers en later door in de haardsteden te oefenen oefenplichtigen.

Aan de vervanging door landstormers, welke in 1913 nog onder de wapens waren, en heden dus nog bruikbaar zijn, is het nadeel verbonden, dat men die mannen niet voor herhalingsoefeningen mag oproepen, zoodat bij een mobilisatie over vijf jaar, dus in 1926, in plaats van 50.000 goed geoefende, gekleede en georganiseerde miliciens, evenveel landstormers hun plaats *van den eersten dag af bij het veldleger* moeten innemen, terwijl *dan* deze vervangers in 8 jaren *niet* geoefend werden, voorts niet gekleed en uitgerust zijn, en in hun geheel vreemde omgeving komen, onbekend ook met onze nieuwe, zeer ingrijpend gewijzigde gevechtsvoorschriften, nieuwe wapens (lichte mitrailleurs) enz.

De Regeering wil hen, ook zelfs bij in de grensprovinciën garnizoen houdende korpsen, rechtstreeks laten opkomen, op gevaar af, dat een onverwijd na de oorlogsverklaring oprukkende vijand, daar gevulde wapenmagazijnen, jassen en schoenen-passende landstormers aantreft, die veel van het eenmaal geleerde vergeten zijn, in plaats van een strijdvvaardigen troep.

M. i. moet de groote *achteruitgang in paraatheid*, die de nieuwe wet ons brengt, er toe leiden, dat zij niet rechtstreeks bij het veldleger, doch in de depôts opkomen. Een strategische overvallende, zooals die in 1914 in België plaats had, zou anders zeer ongewenschte gevolgen kunnen hebben.

Het ingediende landstormontwerp is *dringend noodzakelijk* om de oudgedienden bij een nieuwen oorlog in den kortst mogelijken tijd weer *gereed te maken* voor het militair métier; doch *ondeugdelijk*, indien men daarin een middel wil vinden, om vanaf den *eersten mobilisatiedag* een te kort bij het veldleger aan te vullen.

Het kan dan ook niet worden ontkend, dat door het

regeeringsstelsel de mobilisatie aanzienlijk *zal inboeten aan eenvoud en snelheid.*

Is dit nu wel geoorloofd op *dit* oogenblik zoowel uit politiek als uit militair oogpunt, als men *nagaat*, hoe alle leden van den Volkenbond, die voor ons gevaarlijk kunnen worden, zich tot de tanden wapenen en nog aan geen vermindering denken? Mogen wij dan dien teruggang op onze verantwoording nemen? Wij, die aan het leger juist het behoud van den vrede dankten!!

Ook na kennismeming van de Regeeringsvoorstellen, blijf ik verre de voorkeur hechten aan de voorstellen van het R.-K. defensierapport, dat ons, naast groote bezuiniging op het bestaande, veel grootere parate oorlogssterkte, een veel meer preventief werkende en betere weermacht geeft.

Een in dat rapport met kracht van argumenten bestreden nieuwigheid, wordt door de Regeering ingevoerd. ook al weer als een ondeugdelijk middel om het tekort aan lichtingssterkte te vergoeden. De oefenplicht in de haardsteden voor de niet ingelijfden wordt, helaas in uitzicht gesteld. Dat wil zeggen: de oude schutterij, die wij voor goed begraven achtten, en alleen nog maar herdenken in overtalrijke militaire humoresken, is slechts schijndood geweest, en zal nu weer opstaan.

Hoe groot voorstander men ook zijn moge van vrijwillige weerbaarmaking door oefeningen in de haardsteden, met tot onmiddellijk gevolg groote verkorting van verblijf in de kazerne, men mag het oog niet sluiten voor de groote bezwaren die, gelet op de spreuk der onwillige honden, aan *verplichte militaire* oefeningen van burgers verbonden zijn.

Dat de M. v. O. deze door de geschiedenis veroordeelde opleiding wil doen herleven, heeft mij zeer verwonderd.

Behalve de bedenkingen, die daartegen uit een krijgstuuchtelijk en oefenoogpunt bestaan, en reeds meermalen werden besproken, zal een consequente doorvoering daarvan *zeer groote kosten* met zich brengen. Blijkens de ervaring toch bij den vrijwilligen landstorm opgedaan, zal men *moeten* overgaan tot het volledig kleden en uitrusten van de oefenplichtigen, tot het beschikbaar stellen van oefen-

localiteiten, schietbanen, enz. Doet men dit niet, dan zijn de klompenschutters, en andere grapjassen weer onmiddelijk op het programma ¹⁾.

Op een foutieve vergelijking, die echter op den oningewijde indruk maakt, moet nog de aandacht gevestigd worden. Ik trof haar het eerst aan in het wetsontwerp lichamelijke opvoeding van den Minister van Onderwijs, ontijdig door de Telegraaf gepubliceerd. Aanvankelijk dacht ik echter, dat zij aan het deskundig oog van het D. v. O. was ontsnapt. Daarin werd, verwijzende naar Amerika en Engeland, betoogd, dat een lichamenlijk goed ontwikkeld volk, in oorlogstijd, in korten tijd weerbaar is en zich dus spoedig en tijdig om een klein kernleger kan groepeeren.

Voor geïsoleerd liggende landen als genoemde, die bovendien *steeds een sterke vloot gereed hebben* en er niet over denken deze in paraatheid te laten achteruitgaan, kan die theorie worden aanvaard, maar niet voor ons. *Wij* moeten ons in deze vergelijken met kleine, blootgesteld liggende landen, b.v. met België. En dan vraag ik: welk groot nut zou in 1914 *voor de landsverdediging* België gehad hebben, indien naast het zwakke kernleger een lichamenlijk goed ontwikkeld volk had gestaan? Drie weken na den oorlog was toch nagenoeg het geheele land veroverd. Daar zouden zelfs de mooiste diepe kniebuigingen, kranige sprongen of speer- en discusworpen van de heele mannelijke bevolking niets aan hebben kunnen veranderen. De zaak was *beslist* voordat de meest elementaire militaire kennis zou zijn kunnen bijgebracht.

De lichamenlijke opvoeding der geheele mannelijke en vrouwelijke jeugd kan niet genoeg worden bevorderd, maar die vorming kan niet de militaire vorming der jonge mannen in vreedestijd *vervangen*, doch alleen *bekorten*.

---

¹⁾ De Heer TEN BOSCH heeft in het verdere debat aangeraden, niet te spoedig te oordeelen en eerst af te wachten totdat bekend zal zijn hoe de regeling geschiedt. Ik ben het hiermede geheel eens, maar de raad had aan de Regeering moeten worden geadresseerd, die thans reeds het contingent vermindert, zonder te weten wat van den oefenplicht zal terecht komen.

Er is dan ook in mijn oog geen reden om van onzen ouden stelregel af te wijken, dat *bij ons het grootste gevaar ligt in de eerste oorlogsweken en dus in groote parate mobilisatiesterkte.*

Dezen eisch heeft het Regeeringsontwerp te veel uit het oog verloren.

De telkens weer opnieuw opduikende meening, dat wij het met onze defensie niet zoo ernstig behoeven te meenen en het zouden kunnen laten aankomen op vreemde hulp, zooals ook nu weer in het voorloopig verslag werd betoogd, wordt terecht door de Regeering bestreden. Zij had ter verduidelijking kunnen wijzen op België, Servië, en Rumenië, die werkelijk genoeg machtige bondgenooten hadden. Hunne gebieden waren echter *veroverd en verwoest vóórdat die bondgenooten ter plaatse waren om te helpen.* Zoo zal ook zeer zeker bij ons, onverschillig of wij bij het uitbreken van een grooten oorlog, dan wel in een latere periode in den krijg betrokken worden, de vreemde hulp, in de eerste plaats bedacht op eigen belangen, lang op zich laten wachten. Wij krijgen eerst dan hulp, indien en zoodra het in den strategischen kraam van de hooge oomes te pas komt. Bovendien wordt, en dit kan niet genoeg worden herhaald, de allervoornaamste bestemming van het leger over het hoofd gezien, n.l. dat het leger den *oorlog moet voorkomen*, dat wij, dank zij den indruk dien onze weermacht, krachtens haar sterkte, samenstelling en oogenblikkelijke gereedheid, naar buiten maakt, zooveel eerbied afdwingen, dat men ons met rust laat en wij dus ook in de toekomst de vredesoase kunnen blijven, die, wij van 1914 tot 1918 waren. Met vlammende letters staat, helaas, in de geschiedenis opgetoekend, hoe zwaar de straf is voor kleine naties, indien haar weerbaarheid niet aan die hoofdbestemming beantwoordt.

Met klem zou ik willen opkomen tegen het denkbeeld om, ten einde, zooals een voorsteller zich uitte, een betrouwbaar leger te krijgen, het kleine contingent te kiezen ook door intellectueele keuring. Dat zal in breede kringen het leger antipathiek maken. Het leger blijve een spiegelbeeld van het geheele volk en mag ook zelfs niet den schijn

aannemen van een aristocratisch- of klasse-leger. Reeds bij een vroegere vergadering werd, zeer terecht, verzet tegen *die* selectie gemaakt.

Het vaderland verdedigen moet een algemeene zaak blijven. Vaderlandsliefde vindt men gelukkig ook bij den eenvoudigen man. Waarom hem dan uitsluiten?

Ik heb mij afgevraagd welke politieke partij dit selectiestelsel zou willen aanvaarden. Ik vond er geene, men zou een nieuwe moeten vormen, die den naam zou kunnen dragen van „onvrijzinnig anti-democratische partij”¹⁾.

De Regeering verklaart, dat de reservetroepen, te vormen uit oefenplichtigen, in de eerste mobilisatie-periode geschikt zijn voor het bezetten van bedreigde stellingfronten, doch dat zij eerst in een latere periode geschikt zullen zijn voor het gebruik te velde.

De toekomstige vijand weet dit echter ook!

Maar als nu eens reeds *dadelijk* ernstig gevaar voor een landing in het westen ontstaat, zoowel in Holland als in Zeeland, zoodat wij dadelijk een zeer sterke mobiele macht noodig hebben? Waar moeten wij die dan vandaan halen? Indien uit zuidelijke richting een inval in ons land wordt gedaan, zoodat wij voor de noodzaak staan, den vijand *onmiddellijk* en met groote kracht het land uit te werpen, op gevaar af dat dit later niet meer gelukken zal? Dan moeten wij hebben groote sterkte van geoefenden, à la minute gereed.

Bovendien mag niet worden vergeten dat onze N. H. W. van uit Zevenaar in twee dagen te bereiken is, zoodat dan daar de terreinverdediging (inundaties, enz.) nog in wording is en dat men daar dan, op het terrein der stelling een *veldslag* moet leveren! Zijn dan de oefenplichtigen daartoe reeds voldoende voorbereid?

Zeer te loven is in het ontwerp, dat de Regeering heeft

¹⁾ De Heer MERENS heeft opnieuw de selectie van het intellect voorgesteld. Ware nog discussie mogelijk geweest, dan zou ik het betoog hebben beantwoord met een woord van onverdeelde hulde en dank aan de duizende, weinig ontwikkelde, eenvoudige arbeiders, die in November 1918 vol geestdrift zich om den troon van onze Vorstin hebben geschaard, in betrouwbaarheid en geestdrift wedijverende met de beste vaderlanders.

weten weerstand te bieden aan den anndrang om de herhalingsoefeningen te verminderen. In haar stelsel, waarbij men het geheele verband in de onderdeelen, ook zelfs in de compagnieën, moet leggen gedurende *die* oefeningen, zou vermindering zeer zeker misplaatst zijn.

Oefenplicht zal slechts aan 10000 man per lichting worden opgelegd en wel in twee jaar totaal 200 uren. Bovendien *kunnen* (waarom niet *zullen*?) alle oefenplichtigen 1 of 2 maal zes dagen (hiervan gaan al dadelijk twee reisdagen af) in oefeningscentra worden vereenigd.

Op dit luttel aantal oefeningsuren moet de man dan nog 11 lange jaren teeren, opdat de noodig geoordeelde 72 reserve-bataljons kunnen gevormd worden, die wellicht reeds *zeer* spoedig na opkomst, zich met goede troepen moeten meten.

Vergelijkt men den bestaanden toestand met den door de Regeering voorgestelden, dan blijkt dat thans per jaar 23.000 man *volledig* worden geoefend en dat de toekomst zal bieden: 13.000 man volledig geoefend, 10.000 man hoogst gebrekkig geoefend, zoodat zij, ook naar het oordeel der Regeering, niet van den aanvang af volledig bruikbaar zijn. Daarnaast zou dan bij mobilisatie staan de lichamelijk geoefende mannelijke bevolking, waarvan de volledige oefening tot soldaat, ook volgens het ontwerp, 4 volle maanden zal eischen. In die 4 maanden is wellicht het grootste deel van het land reeds bezet, althans als het pleit niet reeds geheel is beslecht.

Aan U zij het overgelaten om, met dit beeld voor oogen, te beoordeelen of de toezegging in de Troonrede: „Sterking van de weerkracht van het volk, met vermindering van den persoonlijken en geldelijken druk van den militairen dienst”, al of niet is gerealiseerd.

Bovendien wordt nu maar vast aangenomen, dat zoowel het moeilijke vraagstuk der lichamelijke opvoeding, als dat der oefenplicht, waarover reeds zoo lang en dikwijls be-raadslaagd is, door de ingediende wetsontwerpen plotseling als opgelost mogen worden beschouwd, terwijl dit vooralsnog slechts papieren kinderen zijn.

Naar het oordeel van deskundigen gaat er meer dan tien jaar mee heen, voordat de lichamelijke opvoeding algemeen zal zijn doorgewerkt en zeker 20 jaar voordat wij de mannen van 20 tot 40 jaar zoo ver hebben.

Het slagen van den oefenplicht en de groei daarvan tot een kerngezond instituut, is, op zijn zachtst uitgedrukt, hoogst twijfelachtig.

Alvorens contingentsvermindering in te voeren, had de Regeering eerst de resultaten van de lichamelijke opvoeding en van den oefenplicht moeten afwachten. Eerst constateeren dat de fundamenten van het nieuwe stelsel goed zijn, alvorens verder te bouwen.

De Regeering noemt ten onrechte haar stelsel plooibaar, immers als na 10 jaar blijkt dat het mislukt, dan kan het tekort van 100.000 ingelijfden niet dadelijk worden hersteld. Elk tekort bij de inlijving van 10.000 man werkt twintig jaar door.

Ten aanzien van de oorlogsorganisatie de navolgende opmerkingen.

De mobilisatie heeft ons de zeer ernstige bezwaren doen gevoelen, verbonden aan een groot aantal losse landweeren andere bataljons, die niet tot hogere verbanden zijn vereenigd. Men had dan ook mogen verwachten, dat met dezen ongunstigen toestand zou zijn gebroken en dat men in oorlogstijd onverwijld een zoo groot mogelijk aantal mobiele divisies van niet te groote sterkte zou krijgen.

Intusschen worden nu de mobiele troepen teruggebracht tot 4 divisies à 9 bataljons, dus slechts 36 bataljons. Deze beangstigend zwakke macht is nu bestemd om den eersten stoot op te vangen, terwijl men in 1914 overtuigd was, dat een veldleger van het dubbele aantal, n.l. 72 bataljons, daartoe veel te zwak was.

Naast die 36, in regimenten saamgevoegde bataljons, staan niet minder dan 24 losse bataljons aanvullingstroepen, 36 losse bataljons reservetroepen en 36 losse bataljons, bestemd voor bijzondere opdrachten.

Dus 36 bataljons in verbanden van hogere orde en 96 losse bataljons. Als men de lijdensgeschiedenis van de

losse bataljons gedurende de mobilisatie nagaat, dan kunnen wij moeilijk verklaren, waarom de Regeering nog in erger is vervallen, nadat de oorlog op alle fronten met grooten ernst geleerd heeft, dat zelfs landweer- en bezettingsformaties, onmiddellijk bij mobilisatie, in divisie-verband moeten zijn ingedeeld. Modern is het ontwerp in deze dus zeker niet.

Als men de vele en veelzijdige eischen nagaat, waaraan ons kernleger van 1914 in de eerste mobilisatieweken moest voldoen (dekking tegen west, dekking tegen oost, dekking tegen zuid, en een algemeene reserve in de hand van het opperbevel), dan begrijp ik ook met den besten wil niet, hoe die taak in de toekomst, met een leger van de halve sterkte moet worden vervuld.

Ook moet nog gewezen op het feit, dat het zoogenaamde reserveleger alleen bestaat uit infanterie. Is deze eindelijk zoo ver, dat zij geschikt is om, zooals in uitzicht wordt gesteld, tot een infanterie-brigade van 9 bataljons vereenigd, naar elk der divisies van het veldleger over te gaan, dan worden de divisies even log en topzwaar aan infanterie als die van 1914 en zitten wij weer te houden met een *veel* te zwakke artillerie. Zij tellen dan 18 bataljons met slechts 4 afdelingen veldartillerie en 3 afdelingen houwitsers.

Toegejuicht moet worden de uitbreiding der wielrijders tot 1 bataljon per divisie. Met verwondering echter werd vernomen, dat de dure cavalerie het wapen is, dat het minst wordt gekortwiekt.

Wij meenden dat groote bezuiniging hierop had moeten worden toegepast; dan had men bij gelijke uitgaven een veel sterker en veel beter leger kunnen hebben. Voor het bestrijden van rustverstoringen is het niet noodig, een organisatie te houden, die jaarlijks zoo vele miljoenen verslindt, vooral ook omdat *bij werkelijk ernstige moeilijkheden, cavalerie niet het aangewezen wapen is om die te bestrijden* vanwege haar groote kwetsbaarheid. Men krijgt dan vuurgevechten in steden of te velde, waarvoor infanterie, mitrailleurs en artillerie de aangewezen wapens zijn. De berichten uit Duitschland bevestigen deze zienswijze. Voor

oorlogstijd kan men voor geringer kosten een veel grooter aantal wielrijders-eenheden verkrijgen, die mede door hare grootere snelheid en getalsterkte meer strategische veiligheid verzekeren dan zwakke cavalerie.

Over de vredesorganisatie werd reeds medegedeeld, dat daarbij *noodeloos* is afgezien van het leggen van verband tusschen het vredes en het oorlogsonderdeel, waardoor bovendien de vreemdsoortige toestand ontstaat, dat de best geoefende manschappen, namelijk de jongste lichten, die nog geen herhalingsoefening medemaakten, niet tot het veldleger behooren doch tot de aanvullingsbataljons, althans indien mijne veronderstelling juist is, dat men die jongste lichten bij mobilisatie, niet als nieuwelingen in verbanden zal brengen, waarin zij nog nimmer oefenden.

Het is niet doenlijk, de vredesformatie in haar geheelen omvang te beoordeelen, zoolang de verdeling der lichten over de wapens niet bekend is. Reeds nu echter zij de vrees geuit, dat bij het kleine contingent, vooral de infanterie op bedenkelijke wijze het loodje zal leggen, omdat men eerst de andere wapens van het noodige personeel zal moeten voorzien.

De ervaring, voor en gedurende de mobilisatie leerde, dat men een jaar noodig heeft om een deugdelijk, zelfbewust onderofficier te vormen. Thans wordt die tijd teruggebracht tot 9 maanden. Dit is gevaarlijk, vooral in verband met de groote inkrimping van het beroepskader.

Over de mogelijkheid om het noodige aantal reserve aanvoerders te krijgen in de rangen van kapitein en majoor, maak ik mij niet zoo bezorgd als de inleider, mits de Regeering met groote snelheid een regeling treft, waarbij wordt bepaald dat de reserve officieren het eene jaar opkomen bij den troep en het andere jaar in practisch theoretische cursussen van drie weken, welke onder uitgezochte leiding worden gehouden.

Ten aanzien van de militair voorgeoefenden stelde het R. K. defensie-rapport 3, het wetsontwerp echter 4 maanden verkorting van eerste oefening voor. Ik vrees dat dit laatste niet aan het instituut van den vrijwilligen landstorm

ten goede zal komen, omdat men dan de eischen zoo hoog moet stellen, dat velen daaraan niet zullen voldoen.

Mijn oordeel over het ontwerp samenvattende, kan ik mij niet onttrekken aan de overtuiging, dat naast het vele goede, dat het ontwerp biedt, te weinig is rekening gehouden met hetgeen heden ten dage nog om ons heen gebeurt, en dat het vooral te kort schiet voor wat de hoofdbestemming der weermacht betreft, namelijk *door haar deugdelijke samenstelling, haar gehalte, haar sterkte en geoefendheid, zooveel eerbied in te boezemen, dat men voldoende ontsag voor ons zal hebben en wij buiten den oorlog kunnen blijven.*

De Voorzitter: We zullen thans 10 min. pauze houden.

Na de pauze:

De Voorzitter: Het woord is aan den Luit.-Generaal VAN TERWISGA; spreektijd: 20 minuten.

De heer VAN TERWISGA:

Mijnheer de Voorzitter, Mijne Heeren:

U dank zeggende voor de mij geschonken gelegenheid om hier het woord te voeren, kan ik U de verzekering geven, dat ik niet lang Uwe aandacht zal vragen. Ik zou nóg korter kunnen wezen, indien van mijne voordracht, op 22 November in „Ons Leger”, een *behoorlijk* verslag ware verschenen. De Nieuwe Courant, de Nieuwe Rott. Crt. en de Gazette de Hollande hebben eenige verbetering aangebracht (van de belangrijkste afwijkingen); ik zeg de Redactie van die bladen daarvoor dank.

Door die omstandigheid kom ik op enkele punten terug — korthedshalve niet op alle. — De sedert verschenen M. v. A. en de Nota van 3 Dec. j.l. hebben nog eenige tipjes opgelicht van den sluier welke over de plannen van den Minister hangt. Voor een volledig overzicht weten wij nog steeds te weinig positiefs om b.v. financieele conclusiën te trekken.

Hoewel ik gegronde vrees heb dat òf de kosten òf het rendement der opleiding — misschien wel beide — zal

tegenvallen, zal ik te dien aanzien thans maar geen tijd gebruiken.

Hoewel de M. v. A., dd. 25 Nov., de, bij het Wetsontwerp 136 ingediende, M. v. T. eenigermate losmaakt van den tijdelijken maatregel, blijf ik bij mijne meening betreffende het gevaar hetwelk aanwezig is dat de Kamer zich — zij het slechts moreel — zal binden ten opzichte van de definitieve plannen. Evenzoo blijf ik ter overweging aanbevelen het denkbeeld om de M. v. T. (zooals ik het noemde:) „notificatie te maken” en den „*tijdelijken*” maatregel (welker behandeling *spoed* vereischt), slechts *als zoodanig* te behandelen, alzo *los* van toekomstplannen. Men kan aan 10000 man (of zooveel meer dan wel minder als, in verband met den *urgenten* bezuinigingsmaatregel, noodig blijkt) uitstel (of afstel) geven, zonder op eenigerlei wijze te praejudicieeren op plannen der toekomst.

Met ééne lichttgng is de zaak niet verloren (zelfs niet met tweel. Voor wat dan de *toekomstplannen* betreft heeft de Kamer den tijd voor studie en rustige beraadslaging.

Op grond mijner veeljarige ervaring in verschillende functiën bij den troep, op de Stafbureaux en aan het D. v. O., heb ik met den meesten ernst ontraden de plannen, voor zoover daarvan kon worden kennis genomen. Ik doe dat nu nog, ook na kennisneming van de M. v. A.

Er is — zulks is ontegenzeggelijk — een drang naar „hervorming”, omdat nu eenmaal de vlag der bezuiniging op militaire uitgaven in top is geheschen, niettegenstaande op ander gebied steeds hooger eischen aan de belastingplichtigen worden gesteld.

Ik besef zeer goed dat aan eene *urgente* noodzakelijkheid in voorkomend geval het hoofd moet worden geboden. Vandaar dat ik over een *tijdelijken* maatregel — hoe kras die ook moge wezen — geen woord zal zeggen.

Iets anders is het, indien het gaat om eene hervorming, d.w.z. om de toekomst.

En wanneer ik dan niet in het koor meezing, weet ik wel dat ik niet bij „de Politiek” in het gevele kom. Doch daarom is het mij ook niet te doen. Ik doe op mijne manier mijn plicht; zonder meer.

Een axioma.

De weermacht dient *niet* voor vreedestijd om ons door onze contanten heen te helpen. De weermacht *dient* om, in gevaarvolle oogenblikken, het gevaar *af te wenden*, het vaderland te *behoeden* voor de rampen van den oorlog, om een oorlog te *voorkómen*. Is deze onvermijdelijk, dan moet de weermacht de ellende tot een minimum beperken.

Evenals een kostbaar stel dijken eerst dienst bewijst bij *gevaar voor watersnood* en dan vergoedt de vele kosten voor aanleg en onderhoud, zoo treedt de beteekenis en de deugdelijkheid van eene weermacht eerst aan den dag bij *gevaar voor oorlog*.

Welnu. Nederland heeft *ervaring* opgedaan met zijne weermacht. Ervaring bij een zeer verrassend intredenden toestand van oorlogsgevaar, ervaring bij het handhaven der neutraliteit gedurende de meer dan vier jaren van eene mobilisatieperiode.

Heeft *die* ervaring ons opgedrongen de noodzakelijkheid van hervorming?

Ongetwijfeld zijn er bij de mobielmaking en gedurende den mobilisatietijd gebreken aan den dag gekomen.

Wijs beleid is het dan om — leering trekkende uit hetgeen *gebleken* is aan tekortkomingen — te zorgen dat de weermacht een volgende maal nog beter in staat zal wezen hare zware taak te vervullen; te zorgen dat degenen die hun leven in de waagschaal leggen, nog meer de overtuiging hebben, dat er is gezorgd, dat zij in alle opzichten goed toegerust zijn voor een komenden strijd.

Heeft de opgedane *ervaring* echter aanwijzingen gegeven die duiden op de mogelijkheid eener **vermindering** van *paraaltheid* en *innerlijke kracht*?

Laat ons positieve vragen stellen.

Heeft de organisatie niet voldaan?

Was er te veel beroepskader?

Was de geoefendheid overdreven goed, zoodat met minder kan worden volstaan?

Heeft de oorlog aangetoond dat minder van den man behoeft te worden geëischt, dan vroeger werd vermeend noodig te zijn?

Was de legersterkte te groot?

Was de bewapening en uitrusting overdadig?

Waren de transportdienst, de luchtverkenningdienst, de berichtgevingsdienst enz. te luxueus ingericht?

Was . . . .

Doch waarom nog meer vragen.

Ziehier reeds een stel, welke beantwoording dan toch wel zeer positief bevestigend zal moeten zijn, wil men tot *hervorming in het mindere* mogen besluiten.

Met belangstelling heb ik gelezen, dat in het tekort aan geschut zal worden voorzien. Ten aanzien van al het andere zie ik niets dan *achteruitgang*. En zulks niettegenstaande de ervaring!

Men zal mij willen zeggen: de omstandigheden zullen anders kunnen zijn; er zullen andere eischen mogelijk wezen.

Daartegenover stel ik weder positieve vragen.

Wie geeft ons de absolute zekerheid dat het voor goed uit zal zijn met oorlogvoeren?

Wie geeft ons de absolute zekerheid dat — indien er nog weer eens geoorlogd zal worden — degenen tegenover wie wij te velde zullen kunnen staan, in aantal en geoefendheid *minder* zullen zijn dan zij, die ruim zes jaar geleden uitrukten en ons, gelukkig, met rust hebben gelaten.

Wie geeft ons de absolute zekerheid dat zij, die de overwinning behaalden, zullen rusten op hunne lauweren en dat de terneergeslagenen zullen blijven berusten in hun ondergang; een ondergang niet enkel in militair opzicht, doch ook, en vooral, in *oekonomisch* opzicht?

Duidt alles in de wereld op een toestand die aanleiding geeft tot het voorspellen van het begin van den eeuwigen vrede?

De jongste oorlog was een strijd om de oeconomische hegemonie tusschen Duitschland en Engeland. Frankrijk denkt den oorlog gewonnen te hebben, doch voelt zich nog niet op z'n gemak. Amerika wil de voordeelen van den krijg plukken. Elders worden de arbeiders door politieke leiders opgezweept om voordeel te putten uit de algemeene verwarring. Dictators kwamen en komen als paddestoelen uit den grond.

Is dat alles bemoedigend en schenkt ons dat een gevoel van rust? Geeft dat alles aanleiding om ernstig te denken aan ontwapening?

De M. v. A. zegt zelf: neen.

Maar mag dat alles ons dan er toe laten overgaan, om met *minder* genoeg te nemen op het gebied van weerbaarheid, van *weerkraft*, van *ge oefendheid*, van *paraatheid*?

Indien men met aandacht heeft gevolgd wat er op het gebied van de Volkerenbondsidee gebeurt; indien men denkt aan al het gehaspel (althans aan dat wat daarvan uitlekt); dan zal men toch niet kunnen terugdringen de gedachte aan het getob en gehaspel der „Heilige alliantie” van 100 jaar geleden.

Ook toen was de eeuwige vrede het ideaal!

En hoeveel oorlogen hebben wij in die 100 jaar niet gehad?

Wat is van die Heilige alliantie gekomen?

En wat zal de Volkenbond opleveren?

Wie weet te voorspellen dat het nu — en dan voor het eerst — voor altijd vrede zal zijn?

Laat ons leven met *illusiën* Laat ons *hoop* koesteren. — Maar... laat ons toch ook practisch blijven: houden wij het hoofd koel en het kruit droog.

't Is heusch tijd genoeg om te ontwapenen indien het eenmaal zóóver is, dat er wat meer „vastigheid” in de lucht zit.

Zoolang zulks *niet* het geval is, zoolang het nog overal roert en rommelt, zóólang moeten wij eene weermacht

hebben. En zoolang wij die hebben *moeten*, moet zij *goed* zijn.
Afschaffen vind ik best: als het *mogelijk* blijkt.
Aftakelen acht ik eene misdaad.

Waar de gansche wereld om bezuiniging roept (ieder roept mee als 't maar niet hemzelf geldt), is het zoo aantlokkend iets aan te bieden dat goedkoop is... of schijnt Men heeft dan licht veler sympathie. De narigheid komt later... voor wie het dan treft.

De groote menigte is als een kind: tevreden met wat het heeft en krijgen kan aan aangenaams, denkt het niet verder door aan de toekomst.

De regeerders moeten zijn als de ouders. Zij moeten het beter weten. Zij mogen zich niet verheugen in de betoonde dankbaarheid van het oogenblik, doch zij moeten verder zien; de toekomst in het oog houden.

Vergun mij een eenvoudig beeld.

Het kind zal lief zijn en dankbaar tegenover de ouders die het vrij van school geven, die het laten spelen en zich vermaken. Maar man geworden zal datzelfde kind diezelfde ouders vloeken, omdat zij hem niet hebben gegeven, datgene wat noodig is voor den levensstrijd, in welken hij zal ondergaan tegenover hen, die verstandige ouders hadden, ouders die — ondanks een pruilig gezicht, ondanks huilen zelfs — meer vergden van hun kind en zich meer opofferingen getroostten voor zijn opvoeding.

Ik sprak zooeven van „*aftakelen*”.

Wie rondom ons, of op de gansche wereld, takelt zijne weermacht af?

Frankrijk?

Engeland?

Amerika?

Japan?

België?

Ja — de Centrale Staten... — daartoe gedwongen.

Maar zijn dáár niet nog millioenen geoeffenden aan wie men slechts een wapen in de hand behoeft te geven? En

is er niet het voorbeeld van 1813, om te doen zien wat mogelijk is ondanks bepalingen als na *Jena* werden voorgeschreven, en ook nu? Is dáárin niet de verklaring te vinden voor de opvattingen in Frankrijk en in België, waar men alles behalve ontwapent of inkrimpt, niettegenstaande *hunne* „Wacht am Rhein”!

Wapent men zich in Frankrijk en België zoo krachtig, omdat men den „eeuwigen vrede” ziet aankomen? Of ziet men daar iets anders in de lucht? En zullen wij — die in de toekomst nog meer dan in 1914 het stootblok zullen zijn — dan gerust in geoefendheid en paraatheid kunnen volstaan met minder dan toen? Zullen wij tienduizendtallen *jonge* mannen ongeoeffend (althans nagenoeg ongeoeffend), oningedeeld laten rondloopen met het vooruitzicht niet tijdig te kunnen toesnellen om hun *vaders* te helpen die — toegerust met eene *herinnering* aan een paar maanden opleiding — zijn uitgezonden om „den eersten stoot op te vangen” en . . . . overhoop te worden geloopen.

Ik voor mij zoude niet gaarne de verantwoordelijkheid te dragen krijgen voor zulk eene weermacht.

Daarvoor heb ik te véél gezien voor en tijdens de mobilisatie.

Mijne ervaring wordt bevestigd door hetgeen de Legercommissie — als resultaat van haar onderzoek en van de voorlichting van alle compagnies- eskadrons- en batterijcommandanten — heeft neergelegd in haar rapport.

En mijne ervaring van het gebruik van den troep bij binnenlandsche moeilijkheden, heeft mij geleerd dat dáárvóór die kortgeoefenden absoluut ongeschikt zijn.

Herhaaldelijk wordt in de M. v. A. het stelsel *Colijn* ter sprake gebracht. Zulks om aan te toonen dat men toch tot eene gelijke sterkte komt.

Daargelaten dat 1914-1918 ons heeft geleerd dat die sterkte te gering was, is het beroep op het stelsel *Colijn* absoluut onjuist, wanneer men iets verder gaat dan „neuzen tellen”.

Het stelsel *Colijn* mag niet in één adem worden genoemd met deze plannen.

De samenstelling, de „fut” is gansch anders.

De plannen missen wat aan het stelsel-Coiijn kracht gaf: de *paraatheid* eener goede organisatie, de *encadreering* (al is die nog te zwak gebleken), de *geoeffendheid* (al mochten voor deze, ten aanzien van de opleiding, beter oefeningsvoorwaarden worden verlangd om behoorlijke resultaten te verwachten).

Ik herhaal wat ik reeds in 't begin zeide: één ding geeft licht. Onze *artillerie* zal worden versterkt. Dat is hard noodig. En 't is jammer, dat we al twee jaar verder zijn sedert het oogenblik waarop we die versterking hadden moeten hebben.

Doch nu wordt door het vermoorden van de Infanterie de totaal-kracht verminderd, in plaats dat deze werd verhoogd, zooals noodig was.

De verhouding van eene Brigade Artillerie op 9 bataljons Infanterie is mij — voor onze terreinen — te machtig.

Men bedenke toch, dat van een stellingoorlog, zooals die eenige jaren achtereen in Frankrijk is gevoerd, bij ons geen sprake kan zijn. Zulks om de zeer eenvoudige reden dat een te bezetten front — tenzij men dadelijk in de permanente liniën kruipt — nergens behoorlijke aanleuning vindt. Zelfs al zouden de 4 divisiën van het plan nog tijdig de reserve-bataljons als versterking ontvangen, dan nog zal men daarmede niet meer dan een klein deel van een stellingfront kunnen bezetten.

En hoe indien op nieuw het geval van 1914, of precies het omgekeerde, zich voordoet?

Naar mijne meening moeten wij, voor *onze* terreinen — die zoo gansch bijzonder zijn — en in het algemeen voor onze verdediging, hebben een goed geoeffend, zeer manoeuvreervvaardig, goed geëncadreerd leger, waarin de geest van Prins Maurits leeft.

Hij, onze groote *nationale* veldheer, bij wien gansch Europa ter schole ging, hij heeft ons voorbeelden te over gegeven van nationale verdediging. Voor wie het nog niet

weet, zij aanbevolen de studie zijner veldtochten van 1590 en 1591. *Hij* wist te benutten de kracht van onze terreinen, van onze waterwegen, van onzen landaard.

Indien hij mocht opstaan, zou hij dankbaar eene goede artilleriebewapening voor het veldleger aanvaarden, doch hij zou toch zeker onderschrijven de stelling, dat in ons land eene goede en krachtige, marcheer- en manoeuvreer-vaardige Infanterie het moet doen.

Laat ons hopen dat de tijd gevonden worde om deze hoogst belangrijke, voor de toekomst van ons land zoo gewichtige zaak der legerorganisatie en legervorming, rustig en ernstig te bestudeeren; hopen dat geen overijlde beslissingen genomen zullen worden.

In de mij toegestane 20 minuten, kan ik niet meer doen dan ernstig waarschuwen. Niet méér dan de hoop uitspreken, dat men zal geraken tot de erkenning van het vele goede, door de weermacht in Augustus 1914 en daarna gepresteerd en dat — zolang niet gansch andere verhoudingen zijn *geconsolideerd* — aan onze weermacht niet mag worden gebroken, doch dat zij moet worden instand gehouden en, in verband met hetgeen de ervaringen hebben geleerd, moet worden versterkt en verbeterd.

Zulks in het belang van ons Vaderland en van ons Volk. Ik heb gezegd.

De VOORZITTER: Het woord is aan den Kolonel MERENS; spreektijd: 15 minuten.

De heer MERENS.

Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Met het oog op den beperkten tijd kan ik slechts een enkel punt ter sprake brengen en ik heb reeds van te voren kunnen vaststellen, dat dit allesbehalve uw sympathie zal kunnen wegdragen.

De inleider, in zijn magistrale rede, heeft op overtuigende wijze aangetoond, dat voor Nederland een sterke weermacht op dit oogenblik zeer noodig is.

Hij en de andere sprekers hebben zich gesteld op het

standpunt hoe het zou *moeten* zijn. Ik leg mij de nuchtere, onsympathieke maar praktische vraag voor hoe het zou *kunnen* zijn, wat inderdaad bereikbaar is, en ik geloof, dat ik geen tegenspraak zal ontmoeten wanneer ik zeg, dat een leger, dat èn voldoende sterk is, èn voldoende materieel uitgerust èn voldoende geoefend, voor het oogenblik voor ons onbereikbaar is, gegeven de volksgeest en de depressie op militair gebied, die er in Holland heerscht. Men zal dus op een of meer van die factoren moeten laten vallen, wanneer men inderdaad een weermacht wil organiseeren. Rust men het leger onvoldoende materieel uit, dan worden onze soldaten als lammeren ter slachtbank gevoerd; dan zal het leger — hoe goed de geest mocht zijn — bij het eerste treffen de schrik om het hart slaan en zal het daardoor onbetrouwbaar worden. Een leger, dat onvoldoende geoefend is, dat dus ook onvoldoend geoefend kader heeft, is onbetrouwbaar, omdat het geen vertrouwen in zich zelf *kan* bezitten; zelfs ondanks een groote getalsterkte zal het de mindere zijn van een kleine, doch wel-geoefende en wel-uitgeruste strijdmacht.

Ik meen dat men voor een leger de betrouwbaarheid moet vooropstellen en dat men zijn troepen niet weerloos mag blootstellen aan vernietiging door onvoldoende materiele uitrusting.

Ik kom dan echter ook — gegeven onze volksgeest — tot een beperking van de sterkte. Dan kan men een voldoende geoefend en materieel uitgerust leger verkrijgen, dat als grondslag kan dienen om op voort te bouwen wanneer de militaire depressie in Nederland plaats maakt voor een grooteren geest van weerbaarheid. Dan vormt men een kern, die — gegeven de groote reserve aan personeel in het volk aanwezig — kan worden uitgebreid als gevaren meer onmiddellijk dreigen en is men bevrijd van den grooten last van een zeer talrijk doch ongeoeffend leger, dat — ondanks het onvoldoende resultaat — groote schatten zal kosten aan materiele uitrusting, al is deze ook onvoldoende.

Nu hebben wij echter rekening te houden met het feit, dat wij wel een voldoende geoefend leger wenschen, doch

dat de oefeningstijd in het leger niet lang kan zijn, dat de volksgeest op het oogenblik eischt, dat de eerste oefentijd voor de onbereden wapens wordt teruggebracht tot 6 maanden (zie ook Roomsch-Katholiek Defensie-rapport).

Het is overtuigend gebleken, dat een eerste oefeningstijd van 8½ maand voor de onbereden wapens, gegeven de wijze, waarop het leger tot nu toe werd gevormd, geheel onvoldoende is. De graad van oefening van ons leger in Augustus 1914 toch was volstrekt onvoldoende; bij een oefeningstijd van 6 maanden zal men dus nog minder een geoefend leger kunnen krijgen, wanneer althans alle andere daarop invloed hebbende factoren dezelfde blijven. Om hierin verandering te brengen moet men of de dienstplichtigen voorbereiden vóór hun oefeningstijd in het leger, zoodat de diensttijd in het leger nog slechts de kroon op het werk is, of wel moet men in het leger slechts opnemen die elementen, waarvoor een korte oefeningstijd voldoende is.

De oefeningen buiten het leger eischen van de betrokkenen echter een groote mate van toewijding. Is die toewijding niet aanwezig — en dit is thans bij een groot deel van het volk het geval — dan zullen die oefeningen slechts vrucht dragen voor hen, die zich daarvoor vrijwillig opgeven en voor diegenen op wie men wel de hand kan leggen, dat zijn de jongelieden, die op dien leeftijd nog de verschillende onderwijsinrichtingen in Nederland bezoeken. Men kan dan in het leerprogramma een middag per week uittrekken voor die militaire oefeningen en bovendien de Zaterdagmiddag daarvoor beschikbaar stellen, in hoofdzaak voor hen, die vrijwillig die oefeningen volgen. Als kern daarvoor kan dienen de vrijwillige landstorm.

Bij voortzetting van die oefeningen *buiten* het leger gedurende den dienstplichtigen leeftijd, kan de diensttijd van deze jongelieden *in* het leger worden beperkt tot één à twee maanden; zij dienen dan tot versterking van het leger *boven* die welke verkregen wordt uit het contingent.

Aan die oefeningen ligt een zeer gezond denkbeeld ten grondslag en wij zullen moeten trachten hen uit te breiden. Op het oogenblik echter is het Nederlandsche volk in zijn

geheel daarvoor volstrekt nog niet rijp en zal men dus voor het grootste deel van het volk zeer zeker een langduriger diensttijd in het leger moeten hebben, dien wij echter voor de onbereden wapens niet boven de 6 maanden kunnen stellen.

Tot nu toe werden de dienstplichtigen aangewezen door een gedwongen loting, die, behalve de lichamelijke keuring, uitmaakte, wie het land zou verdedigen en wie verdedigd zou worden. Ondanks het feit, dat algemeen wordt erkend, dat een soldaat in den tegenwoordigen oorlog een groote mate van ontwikkeling noodig heeft, geschiedt de keuring — evenals in een Napoleontischen tijd en daarvóór, toen de soldaat nog slechts een vechtmachine was — uitsluitend naar het lichaam en niet naar den geest. Het is duidelijk, dat men op deze wijze niet in de eerste plaats in het leger krijgt die lagen van het volk, die er het meest voor geschikt zijn en in de tweede plaats, dat door de loting een groote mate van tegenzin wordt gewekt in den dienst, die van den een zware offers eischt, terwijl de ander, zonder eenige plausibele reden, daarvan wordt vrijgesteld.

Die *redelooze* loting zal dan ook dienen te worden vervangen door een ander stelsel, n.l. die van de keuring van den geest, die streng zal moeten zijn, opdat wij nu eenmaal hebben te aanvaarden een korten oefeningstijd in het leger en dat wij in dien tijd de mannen niet alleen zullen hebben op te leiden tot soldaat, maar een groot deel van hen tot onder-aanvoerder. Door deze aanwijzing van dienstplichtigen ondervangt men ook nog een groot nadeel, dat verbonden is aan de loting voor een klein contingent. Bij die gedwongen loting toch heeft de een veel grootere kans om vrij te loten dan om te moeten dienen en zal dus de toeloop tot vrijwillige voor-oefeningen zeer gering zijn, omdat men liever de kans zal wagen vrij te loten. Weet men daarentegen zeker, dat men op grond van zijn ontwikkeling per sé de dienstplicht zal moeten vervullen, dan zal een groote drang naar de vrijwillige vooroefeningen ontstaan, omdat men daardoor den dienst in het leger kan verkorten.

Ook is de vrees uitgesproken, dat een klein contingent met gedwongen loting, onvermijdelijk moet leiden tot het

stelsel van plaatsvervangng. Bij de door mij voorgestane aanwijzing van de dienstplichten vervalt dit bezwaar geheel.

Door de eischen van geschiktheid hooger of lager te stellen heeft men het in de hand het contingent te verkleinen of te vergrooten, maar bovendien is er een zeer eenvoudig middel om het aantal geschikten precies tot op de sterkte van het contingent te verkleinen, waardoor wordt ondervangen het bezwaar, daartegen aangevoerd in de Memorie van Antwoord op het wetsontwerp „Tijdelijke aanwijzigingen in de Militiewet”.

Voor sommige onderdeelen van de militaire organisatie toch is een zeer veel langere oefeningstijd noodig dan voor de infanterie of de onbereden artillerie, n.l. voor de bereden troepen, de genietroepen, zeemilitie, die voornamelijk in Indië zal moeten dienen, en wellicht ook voor de hospitaalsoldaten. Men kan nu voor die categoriën de gelegenheid openstellen zich voor dien langdurigen dienst vrijwillig op te geven met kans van algeheele vrijstelling van den dienst. Daartoe wordt voor iedere te vervullen plaats in die organisaties met langdurigen dienst een aantal plaatsen opengesteld, welk aantal (b.v. 1.7 of 2.65) wordt bepaald door de uit ervaring gebleken lust tot dienen bij dat onderdeel en het overcompleet aan dienstplichtigen; men loot nu eenvoudig, wie de dienst zal vervullen en wie vrijgesteld wordt.

Het groote verschil met de tot nu toe bestaande loting is dat deze *geheel vrijwillig* plaats heeft, niemand wordt daartoe gedwongen; wie tegen de loting ethische bezwaren heeft, wie niet de kans wil loopen, een langduriger dienst te vervullen dan de normale, geeft zich eenvoudig niet op.

Een groot voordeel daarvan is, dat men dan ook den oefeningstijd voor de bereden wapens enz. zoo lang kan stellen als met het oog op een behoorlijke opleiding noodig is; billijkheidsmotieven verzetten zich niet daartegen.

Zelfs voor den dienst van miliciens in Indië met zegge een tweejarigen eersten oefeningstijd, is op deze wijze een kans te wagen met een verhouding van 1 : 10 à 1 : 20; deze miliciens zullen veel kans hebben in Indië, na afloop van hun diensttijd, een goede burgerbetrekking te vinden,

want Indië heeft in hooge mate behoefte aan Europeesche werkkrachten van het slag van de lichamelijk en geestelijk goedgekeurde miliciens.

Sinds in Indië de militia voor aldaar wonende Europeanen is ingevoerd, is de militaire dienst in de tropen volstrekt niet afschrikwekkend meer.

In het Voorloopig Verslag op het w. o. „Tijdelijke afwijkingen militiewet”, is het denkbeeld van vervanging van gedwongen loting door keuring van den geest met vrijstelling van heele en halve kostwinners, ook aangestipt en door sommige (blijkbaar socialistische) leden afgekeurd, om reden, dat het wel aanlokkelijk zou zijn voor economisch zwakkeren en minder ontwikkelden, „doch dat het resultaat „zou zijn, dat het leger nog meer dan thans een klasse-leger „en daardoor een klasse-instrument zou worden, dat de „grondslag van ons legerstelsel zou worden de bewapening „van de bourgeoisie en de ontwapening van het proletariaat.”

Dat het leger, door de bovengeschetste wijze van vorming, inderdaad veel betrouwbaarder zal worden tot het bewaren van den inwendigen vrede, zoo deze wordt bedreigd door de hartstochten van een kleine minderheid, zal allerminst worden ontkend; dit wordt zelfs een groot voordeel geacht. Maar dat het een klasse-instrument zou worden in de handen van de bourgeoisie, is volstrekt onjuist.

Ook bij een sterk verminderd contingent (om de gedachten te bepalen 13.000 man op 55.000 man van den dienstplichtigen leeftijd, dus nagenoeg 1 : 4) zal het allergrootste gedeelte bestaan uit arbeiderszonen, zij het de meest geschikten en ontwikkelden.

Insteede van 23.000 man bij loting te verkrijgen uit $\pm$ 40.000 lichamelijk goedgekeurden, zullen er b.v. 20.000 worden aangewezen, waarvan 7000 afvallen wegens vrijwillige loting voor langduriger dienst. Als men deze cijfers beschouwt zal men inzien, dat er geen sprake kan zijn van een „klasseleger”.

Een deel van de „bourgeoisie” zal bovendien vrijgesteld zijn wegens kostwinnerschap, een ander deel zal de oefeningen buiten het leger volgen; de sterkte van den midden-

stand is bovendien zeer klein in verhouding tot het aantal arbeiders (als ik tenminste mag aannemen, dat de socialisten met de liefelijke naam van „proletariaat” den arbeider, ook den gezeten arbeider bedoelen, in tegenstelling met den middenstand). Maar zeer zeker mogen de geschikte elementen, van welke volksklasse ook, niet van het leger worden uitgesloten.

In de eerste plaats geschikt om in de weermacht te treden zijn toch zij, die zich *vrijwillig* opgeven voor dienst in de militie en hoe meer slinke „roode” jongens zich daarvoor aanmelden, des te beter zal het zijn.

Mocht er tegen deze regeling inderdaad verzet ontstaan in de volksklassen, die niet voor den dienst in het leger worden aangewezen, — en welk verzet zich thans afteekent in de S. D. A. P. — dan zou dit een hoogst verblijdend gevolg daarvan zijn, want dan zal men eindelijk verkrijgen de drang *naar* het leger, inplaats van de zucht om zich daarbuiten te houden; daaraan wordt tegemoet gekomen door hen, die zich vrijwillig voor den dienst aanmelden, boven alle anderen te laten voorgaan.

Als bezwaar tegen deze regeling is nog wel aangevoerd, dat bij een oorlog speciaal de „bloem van de natie” zou worden gedecimeerd, wat ernstige economische nadeelen met zich brengt voor den tijd volgende op den oorlog.

Hiertegen dient te worden opgemerkt, dat de verliezen aan gesneuvelden in een korten oorlog, in verhouding tot de totale sterkte, over het algemeen zeer gering zijn, slechts enkele percenten. Wanneer een oorlog zeer lang duurt als die van 1914-1918, zijn de verliezen in verhouding natuurlijk veel grooter, doch dan is ook het geheele volk onder de wapenen geroepen en daaronder zou zeker begrepen zijn het gedeelte, waaruit het leger volgens vorengenoemde denkbeelden wordt gevormd, ook bij een andere wijze van loting. Het verliespercent van dat gedeelte is dan hetzelfde als dat van de rest van het leger.

Maar juist door het leger in eerste linie samen te stellen uit het beste deel van het volk met de mogelijkheid van snelle uitbreiding, heeft men de grootste kans een oorlog te *voorkomen*.

Het denkbeeld is overigens volstrekt niet nieuw; in de *democratische* Romeinsche republiek vóór den tijd van het imperialisme, was juist de bloem van de natie aangewezen voor de verdediging van het Vaderland. Na de personen, die zich vrijwillig voor den dienst opgeven is dat deel van het volk het meest geschikt voor de weermacht, omdat bij hen het denkbeeld van liefde voor den geboortegrond het meest kan zijn ontwikkeld.

Door vrijstelling te verleenen voor broederdienst kan men kleine zakenlieden tegemoet komen, wier zoons in de zaak des vaders werken.

Dat overigens de dienstplicht meer drukt op de meer gezeten arbeiders en middenstanders dan op de maatschappelijk onterfden, die financieel of moreel niet in staat zijn zich tot een hooger peil van ontwikkeling op te werken, wordt veel minder onbillijk geacht dan dat door een redelooze loting één man van de vier wordt uitgepikt voor den dienst. Bovendien kan men zich voor het allergrootste deel aan den dienst in het leger onttrekken, door zich vrijwillig op te geven voor de wekelijksche oefeningen buiten het leger.

De aanwijzing voor den dienstplicht dient natuurlijk zeer zorgvuldig te geschieden door een daarvoor aan te wijzen commissie, onder voorzitterschap van den districtscommandant; dit is van het hoogste belang om geen onbillijkheden te begaan en om voor de weerbaarheid de beste krachten uit te zoeken. Daarbij wordt van te voren het percent vastgesteld van de jongelieden van dienstplichtigen leeftijd, dat ieder district aan miliciens moet leveren; bij de bepaling van dat percent kan, met het oog op het betrekkelijk kleine contingent, het aantal der lichamelijk ongeschikten buiten beschouwing blijven, zoodat het percent in ieder district gelijk kan zijn, wat het billijkste voorkomt. Ieder man komt afzonderlijk voor de commissie en wordt daar ondervraagd; van ieder man moeten beschikbaar zijn verklaringen van de vroegere onderwijzers, van werkgevers, die wettelijk moeten worden verplicht daarvoor de noodige gegevens te leveren, en van de arbeidsbeurzen.

Ook moet nauwkeurig worden nagegaan voor welk wapen of dienstvak de man de meeste geschiktheid en geneigdheid heeft.

In één woord, de man moet ook in deze periode van voorbereiding geheel worden beschouwd als een mensch en niet als een nummer.

In den loop van een jaar heeft de commissie per district (aangenomen op 36) p. m. 1500 man te onderzoeken, waarvoor 3 à 4 maanden voldoende zullen zijn.

Daar de zonen, verwanten en bekenden van de commissieleden persé zullen behooren tot de meer ontwikkelden, die in het leger moeten dienen is het volstrekt onmogelijk, dat door zulk een commissie anders dan onwillend onbillijkheden worden begaan en deze zullen in het niet vallen bij de groote onbillijkheden van een gedwongen loting, waarbij een man van de vier aangewezen wordt om de drie anderen te verdedigen.

Het komt mij voor, dat bij een klein contingent de gedwongen loting niet *kan* worden aanvaard en dat de dienstplichtigen zullen moeten worden aangewezen in den geest als door mij is geschetst.

De VOORZITTER: Het woord is aan den Kolonel TEX BOSCH; spreektijd: 10 minuten.

De heer TEX BOSCH: Mijnheer de Voorzitter, ik wil beginnen met een woord van hulde aan den inleider voor zijn uitnemende rede, waarvan speciaal het eerste gedeelte mij zeer sympathiek is, n.l. dat men moet voelen hoe noodig het is, dat wij een leger hebben dat het volle vertrouwen van het volk bezit. Door mijn functie heb ik veel interessante personen gesproken in alle deelen des lands en van verschillende rangen en standen, en met hen gedebatteerd en, laat ik er meteen bijvoegen zonder veel resultaat, moeten vechten tegen het denkbeeld dat door de mobilisatie het vertrouwen in het leger is geschokt. Met den inleider ben ik het volkomen eens, dat dit vertrouwen moet herwonnen worden. Daartoe kan het instituut van den gewonen vrijwilligen landstorm medewerken. Dit beoogt het den man

gemakkelijk te maken zijn dienstplicht te vervullen en hem de kennis bij te brengen, noodig om op een bepaald oogenblik de oefeningen in het leger te kunnen volgen.

Nu is er gezegd: vier maanden vrijstelling is te veel. Drie maanden is lang genoeg, maar wie dit zeggen, oordeelen te vlug. Ze weten nog niet welke eischen daartoe gesteld zullen worden, konden die ook nog niet weten, want eerst gisteren heeft de Minister van Oorlog die bekrachtigd. En ik kan wel zeggen dat het zware, evenwel niet te zware eischen zijn. Ik heb ze aan ettelijke officieren voorgelegd en zonder uitzondering vinden deze ze alle zwaar. Het doet mij inderdaad genoegen dat men in het leger die eischen aldus beoordeelt, want daardoor kan het leger zien, dat het hooge ernst is bij den Vrijwilligen Landstorm en geen andere gedachte voorzit dan om de vrijwilligers van het instituut, door degelijke oefeningen, op het verlangde peil te brengen.

Afwachten is dus nu de boodschap, niet te vlug oordeelen! Eerst over een jaar of twee zullen de eerste vrijwilligers van den gewonen landstorm in het leger komen. Ontvangen dan niet schouderophalend, laat hen niet bemerken, dat wellicht hier of daar aan hun bruikbaarheid getwijfeld wordt. Zie het eerst eens aan, geef ze een eerlijke kans en maak daarna de rekening op, ik ben overtuigd, dat die ten voordeele van het instituut zal uitvallen.

Maar daarvoor heb ik noodig goede, zeer goede instructeurs, die met toewijding en liefde voor het nieuwe instituut van legervorming, de opleiding op zich willen nemen. Daartoe reken ik op den krachtigen steun van verlofskader en beroepskader, en in het bijzonder van de officieren.

Wat de oefening van z.g. oefenplichtigen betreft, ook daaromtrent moet men niet te haastig oordeelen. Wat ook de eischen ten deze zullen zijn, zij zijn nog niet of nog niet ten volle bekend. Bij de opleiding van die oefenplichtigen is veel te bereiken door de hulp van goed kader, dat het goed meent met het instituut. Deze opleiding zal uiteraard nog veel moeilijker zijn dan die van den vrij-

willigen landstorm; hier kan niet het vrijwillig zich beschikbaar stellen, een rol spelen; hier is de oefening verplicht, gedwongen. Toch ben ik er van overtuigd hier iets te bereiken zal zijn. Ook hier zal ons oordeel dienen te worden opgeschort.

In verband met hetgeen zoo juist is medegedeeld omtrent het optreden tijdens onlusten van personeel, dat geen volledige oefening in het leger heeft gehad, wil ik ook met mijne ervaring in dit opzicht te raden gaan en met dankbaarheid wijzen op hetgeen de Vrijwillige Landstorm in November 1918 te Rotterdam, tot mijn volle tevredenheid heeft verricht.

En waar van den voorgaanden spreker de bewering is gehoord dat ons leger niet meer betrouwbaar zou zijn, moet ik daar met alle kracht tegen op komen. Ik moet mij bekorten, M. d. V., ik meen echter niet te mogen eindigen, alvorens nog als mijn vaste overtuiging te hebben medegedeeld, dat ons leger zeer stellig betrouwbaar is gebleken en dat het voor elke taak met vertrouwen kan worden gebezigd.

De VOORZITTER: Er is nog eenige tijd beschikbaar. Is er iemand, die nog — zeer kort — het woord verlangt?

Het woord is aan den Kapitein Jhr. RÖELL.

De heer RÖELL: Mijnheer de Voorzitter, lang zal ik niet spreken, ik vrees echter dat er, door de rede van den heer MERENS, heden avond, en eveneens uit hetgeen hij een week geleden zeide, een fabel begint te ontstaan n.l. dat de achtmaanders niet deugden en ongeoeffend waren in 1914. Dat wil ik met klem tegenspreken. De viermaanders hebben hier de zaak vertroebeld, maar met de achtmaanders heeft men zich een zeer behoorlijk leger verschaft. Ik zeg dit uit volle overtuiging en durf hierover zoowel uit eigen ondervinding als naar aanleiding van hetgeen bekwame compagnies- en bataljonscommandanten mij zeiden, te spreken. De heer MERENS gaat hierin qua ondervinding niet

bovenuit; ik geloof eigenlijk dat de geachte spreker zich inschiet op dit stuk, echter zonder plus grens!

Hij zegt de viermaanders deugen niet, de achtmaanders deugen niet, dan maar de zes maanders! Mijnheer de voorzitter, dergelijke fabels doen veel kwaad. We zouden ietwat te populair gesproken, vinger en duim aflikken als we onze achtmaanders konden terugkrijgen. Ik vrees dat de politieke en finantieele omstandigheden het niet zullen toelaten, maar ben zeer bang voor fabeltjes die afbreuk doen aan de zaak, aan de waardeering van ons leger in 1914, dus aan hetgeen onze mannen toen waard waren en daarom heb ik even het woord gevraagd.

De VOORZITTER: Het woord is nog, voor enkele minuten, aan den Generaal VAN TERWISGA.

De heer VAN TERWISGA: Mijnheer de Voorzitter, ik wil me allereerst aansluiten bij het door den heer RÜELL in het midden gebrachte, en wil verder den heer TEN BOSCH even toelichten waarom ik zeer-kort-geoeffenden, voor optreden ingeval van binnenlandsche onlusten, niet bruikbaar acht. 't Kan wel mogelijk zijn dat ze in rij en gelid, goed geëncadreerd, te gebruiken zijn. Maar de man komt ook voor omstandigheden te staan welke nog zwaarder zijn dan die welke hem in oorlogstijd wachten. Zoodra hij op zijn eentje is, kan men niet verwachten dat hij optreedt als een, wien door discipline, grondige oefening en lang samenzijn, de eigenschappen van een goed soldaat zijn bijgebracht. Ik heb het zelf in 1896 bij de bootwerkersstaking in Rotterdam gezien.

Als luitenant van de grenadiers had ik er geen bezwaar tegen gehad om de recruten (die ik zelf een paar maanden in opleiding had) mee te nemen, maar majoor VAN HOOGSTRATEN vond dat niet goed en beval: geen recruten mee. En hij had gelijk. Ik leerde in weinige dagen dat mijn jonge mannen niet tegen de daar voorkomende dingen bestand zouden zijn geweest.

Een enkel woord naar aanleiding van hetgeen de heer RÜELL heeft gezegd. Ik hoop dat de erkenning zal door-

dringen van hetgeen gepraesteerd is door den troep van 1914 tot 1918. Dat is prachtig geweest. Ik was aanvankelijk commandant van de derde divisie en we zaten als het ware met den neus op de grens. De viermaanders waren onvoldoend geoefend en ook ontbrak veel aan die achtmaanders, wier opleiding destijds veel onder de corveeën had geleden. Maar het gros der achtmaanders, daarmée zou ik er met vertrouwen op uit zijn gegaan. En de kerels zouden achter me aan zijn gekomen.

Ik herhaal wat ik heb gezegd, n.l. dat we het stelsel COLIJN en de achtmaanders noodig hebben. Intusschen voor die achtmaanders betere oefeningsvoorwaarden dan ze te voren hadden.

De VOORZITTER: Het woord is nog even aan den kolonel MERENS.

De Heer MERENS: Mijnheer de Voorzitter! Mijne Heeren! Nog een enkel woord naar aanleiding van het protest van den Heer RÖELL tegen mijn bewering, dat ons leger bij de mobilisatie in 1914 zeer onvoldoende geoefend was. De Heer RÖELL zegt, dat hij geheel andere meeningen heeft gehoord van personen, die zeker beter op de hoogte waren van de troepen dan ik en inderdaad, wanneer mijn oordeel over de onvoldoende geoefendheid slechts zou berusten op persoonlijke ervaring, zou dit oordeel van zeer geringe waarde zijn. Echter is dit niet alleen mijn meening, doch de gemiddelde meening van alle troepen-commandanten van het Nederlandsche Leger in de functie van compagnies (batterij, escadrons) commandant en hooger, zooals die in 1914-15 officieel is geconstateerd. (*Luide protesten in de zaal*). Ja! Mijne Heeren. Ondanks Uwe protesten is dit de waarheid en degenen, die weten op welke wijze dit gemiddeld oordeel is vastgesteld, zullen mij volkomen gelijk geven. Men moet de waarheid onder de oogen durven zien.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! de tijd dwingt om de besprekingen te sluiten. Ik breng dank aan de sprekers, in de eerste plaats aan den Kapt. VAN ERMEL SCHERER en verder

aan de overige heeren, die het woord hebben gevoerd. Ieder had — zooals merkbaar was — veel meer op het hart dan hij gelegenheid had te berde te brengen; de heeren hebben dus wel een woord van lof verdiend, dat ze in den korten tijd, welke hun was toegemeten, hun denkbeelden beknopt hebben weten uiteen te zetten. Mijne Heeren, ik sluit de vergadering.